© የኢትዮጵያ ብዝሀ ሕይወት ኢንስቲትዩት
ግንቦት/2007

በUNEP/GEP የገንዘብ ድጋፍ በመድኃኒት ዕፅዋት ጥበቃ፣ ዘለቄታዊ አጠቃቀም፣ አርክቦት እና ጥቅምተጋሪነት አቅምግንባታ ፕሮጀክት የ ታተመ

This Publication is financially supported by UNEP/GEF project Capacity Building for Access and Benefit Sharing and Conservation and Sustainable Use of Medicinal Plants in Ethiopia

ናይ ጀነቲክ ሃፍት ተባፃሕነት እና ሃፍቱን ንምጥቀም ዝርከቡ ጥቅምታት ፍትሓዊ እና ዝመጣጠን ብዝኾነን ምክፋል ኣብ ብዝሀ ሕይወት ኮንቬንሽን ተደርኩ ዝወፀ ናይ ናጎያ ፕሮቶኮል ሰነድ እና ኣባሪ

ናይ ኢትዮጵያ ብዝሀ ሕይወት ኢንስቲትዩትና ብትግርኛ ቋንቋ ዝተተረጎመ

ሐምሌ/2007
<u>አዲስ አበባ</u>

ናይ ጀነቲክ ሃፍት ተባፃሕነት እና ሃፍቱን ንምጥቀም ዝርከቡ ጥቅምታት ፍትሓዊ እና ዝመጣጠን ብዝኾነ ንምክፋል ኣብ ብዝሀ ሕይወት ኮንቬንሽን ተደርኩ ዝወፀ ናይ ናጎያ ፕሮቶኮል ሰነድ እና አባሪ

ናይ ኢትዮጵያ ብዝሀ ሕይወት ኢንስቲትዩት ናብ ትግርኛ ቋንቋ ዝተተረጎመ

ሐምሌ/2007

አዲስ አበባ

<u>ናይኢትዮጵያ ብዝሀ ሕይወት እንስቲትዩት አወራዳይሬክተር ሜልዕክቲ</u>

ናጎያ ፕሮቶኮል እ.አ.አ በ1992 በብራዚል፣ሪዩዴጄኔሮ ከተማ ዝተፈረመ ናይብዝሀ ሕይወት ኮንቬንሽን ሳልሳይ ዓላማን ተግባራዊነት ዝበለፀ ንምሕያል ኣብ ብዝሃ ሕይወት ስምምነት ላይ ብምድራኽ ዝወፀዓለም አቀፍ ናይ ተበፃሕነት ጥቅሚ ናይ ሓባርዝጥቀሚኡ ሕጊ እዩ፡፡ ናይ ኮንቬንሽኑ አባላት ጉባኤ ኣብ 2004 እ.ኤ.አ

ኣብዝተኻየደ ሻወዓይኣኼበ ናይ ተባፃሕነት ጥቅሚ ዝከፋፈሉሉ ዝምልከት ዝተዋቀረ ጊዜያዊ ኮሚቴ በዓለም አቀፍ ደረጃ ምዩይጥ እና ድርድር ብምካያድ ኮንቬንሽኑ እና ናይ ኮንቬንሽኑ ዓንቀፅ 15 (የጀነቲክ ሃፍት ተባፃሕነት) እና ዓንቀፅ 8 (በ) (ባህላዊ ፍልጠት) እና የኮንቬንሽኑን ሰለስቱኡ ዓላማታትዕዉት ብዝኾነ ኩነታት ንምትግባር ስልጣን ሀብዎ እዩ፡፡

ካብ ሽድሽተ ዓመታት ድሕሪ ድርድር ኣብ ጃፓን ሀገር ኣብ ናጎያ ከተማ እ.ኤ.አ ኣብ ጥቅምቲ 29 ዕለት/2010 ኣብዝተኻየደ ናይ አባላት ጉባኤ ዓስራይ ኣኼበ ፀዱቁ እዩ፡፡ፕሮቶኮሉ በጀነቲክ ሃፍት ተባፃሕነት እና ሃፍቱን ካብ ምጥቃም ዝርከቡ ጥቅምታትፍትሓዊ እናዝመጣጠን ኣብዝኾነ ኩነታት ንምክፋል ኣብ ብዝሀ ሕይወት ስምዕነት ብምድራኽ የናጎያ ፕሮቶኮል ሰነድ ተፈሩሙ እዩ፡፡ ፕሮቶኮሉ ንጀነቲክ ሃፍት መቅረብቲ እና ተጠቀምቲ ናይ ሕጊ ብምድላዉ ግልጽነትን ብምግባር ጠንካራ ማሰረት ከምዝነብር በምግባር ንኮንቬንሽኑ ሳልሳይ ዓላማ ተግባራዊ ዓቢይ አስተዋጽኦ ይገብር፡፡

ናይ ኢትዮጵያ ፌደራላዊ ዲሞክራሲያዊ መንግስት ፕሮቶኮሉ ተቀበሉ2010 እ.አ.አፀድቁ እዩ፡፡

ኣብ ተግባር ከይዲ ዝፍጠሩ አሻሚ ጉዳያት ንምፍታሕ ኣብ ፕሮቶኮሉ ዓንቀፅ**36** ስር ዝተዘረዘሩ ቁንቁተት ወሳኒ እንተኾነናይ ኢትዮጵያ ብዝሀ ሕይወት እንስቲትዩት ፕሮቶኮሉ ናይ ጀነቲክ ሃፍት ተባፃሕነት እና ባህላዊ ፍልጠትሓለዋ እና ነባራዊ ኣጠቃቅማ ኣብዘለዎ ፈይዳ አንፃር ናይ አገራችን ማሕበረሰቦች ብዝግባእ ተረዳዱኡ ተጠቃሚ ክኾኑፕሮቶኮሉ ወደ ትግርኛ ቋንቋ ተተርጉሙኣምዝሕተምነይሩ፡፡

ናይ አገራችን ሕዝቦች ናይ ነጎያ ፕሮቶኮል ንብዝሀ ሕይወት ሃፍትና ባህላዊ ተተሓሓዚ ፍልጠት ሓለዋ፣ካብ ስሩ አጠቃቀምና በተለይ ናይ ፍትሓዊ እናዝመጣጠን ጥቅሚ ምክፋል ዓላማን ንምኳካዕ አንፃር ዘሎ ዝለዓለ አበርክቶብምሕጋዝንሕጉ ብዝተማለአ ኩነታት ተግባራዊ ንምኻን ብፅሕቶም ከምዝወፀኢይሓትት፡፡

ዶ.ር ገመዱ ዳሌ

ናይ ኢትዮጵያ ብዝሀ ሕይወት እንስቲትዩት ኣወራ ዳይሬክተር

ናይ ብዝሃ ሕይወት ስምምዕ ቤት ፅሕፈት

ሕቡራት መንግስታት ናይ ከባቢያዊ ኘሮግራም

413 ሴንትጃኮስ መንገዲ ናብ ምዕራብ ገፅ 800

ሞንቴሪያል ኩሌክ ካናዳ ኤች 2 ዋይ ኣይ ኤን 9

ስልኪ +1 (514)288 22 20
ፋክሲ +1 (514) 288 6588

ኢሜይል secretariat@cbd.int

ዌብ ሳይት www.cbd.int. ናይ ናጎያ ኘሮቶኮል

2011 ናይ ብዝሃ ሕይወት ስምምዕ ቤት ፅሕፈት

ኩሉም ማሳላት ዝተሓለው ዮም፡ ማሳሉ ዝተሓለወሉኣብ2011 ከም ኤ.ኣ

ኣብ ካናዳ ተሓቲሙ፡

ኣስቢን፡ 92-9225-305-0

እዚ ሕታም እዚ ንትምሕርቲን ትርፊ ንዘየምፅኡ ሃገራት ፍሉይ ፈቃድ ካብ ማሳል ዘለዎም ትካላት ከይሓተቱ ተራቢሑ ክፃሓፍ ይካኣል ዩ፡፡ ነቲ ሕታም ዝረከብሉ ትካል ግና ኣፍልጦ ክሕቡ ይግባእ፡፡

ናይቲ ስምምዕ ቤት ፅሕፈት ግና ነዚ ዶክመንት ከምፍልፍል ዝጥቀሙ ሰባትን ትካላትን ናይቲ ዶክመንት ሓደ ቅዳሕ ክላኣኹሉ ይምነ ዮ፡፡

ናይ ካታሎግ ሪከርድ

ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ፍትሓዊን ሚዛረ ብዝኾነ መንገዲን ረብሓምወዓልን ናይ ብዝሃ ሕይወት ስምምዕ ናጎያ ፕሮቶኮል ተባሒሉ ይፅዋእ፡፡ ፅሑፉት/ ተወሳኪ ሚዳእታን/ ናይ ባዮሎጂካል ብዝሃ ሕይወት ስምምዕ ቤት ፅሕፈት ማጠቃለሊ - እዚ ዶክመንት እዚ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ፍትሓዊን ሚዛረ ብዝኾነ መንገዲ ንረብሓምወዓል ዝብል ናይ ናጎያ ፕሮቶኮልን ናይ ባዮሎጂካል ብዝሃ ሕይወት ስምምዕ ዝብል ብዚ ሓታሚ ዝቀረበ ፅሑፉትን ተወሳኪ ሚዳእታን ሒዙ ይርከብ፡፡

ኣስቢን 92-9225-305-0

1. ናይ ብዝሃ ሕይወት ኣተሓላለዋ - ሕጊን ማምርሒን 2. ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ኣታሓለለዋ ሕጊን ማምርሕን 3. ብዝሃ ሕይወት - ዓለም ለኸ ምትሕብባር 4. ናይ ብዝሃ ሕይወት ኣታሓላልዋ

I. ናይ ብዝሃ ሕይወት ስምምዕ (1992) ፕሮቶኮልስ 2010 2 28 ጥቅምቲ ፤

II. ኹሉም ወገናት ናይ ብዝሃ ሕይወት ስምምዕ ዝገበርሉ ኮንፈረንስ (2010 ናጎያ ጃፓን)

III. III ሕቡራት መንግስታት ኬ 3488 ኤ 48.2011

ንተወሳኪ ሚዳእታ ናይ ብዝሃ ሕይወት ስምምዕ ቤት ፅሕፈት ብምርካብ ምሕታት ይካኣል ዩ፡፡

ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ተበፃሕነት ብኣግባብን ሚዛረ ብዝኾነ መንገዲ ምክፍፋል ኣብዝህብዎ ጥቅሚ ተረባሒ ንምጓን ናይ ብዝሃ ሕይወት ስምምዕ፣

ፅሑፉትን ተወሳኪ ሚዳእታን

ናይናጎያፕሮቶኮል

ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲታትተበፃሐነት ብኣግባብን ሜዕረ ብዝኾነ ማነገዲ ምክፍፋል ኣብዝህብዎ ጥቅሚ ተረባሒ ንምኳን ናይ ብዝሃ ሕይወት ስምምዕ

ፅሑፋትን ተወሳኪ ሚዲዳእታን

ናይናጎያኘሮቶኮል

ናይ ዘረማዊ ሃፍቲታትተበፃሐነት ብኣግባብን ሜሪ ብዝኾነ ማነገዲ ምክፍፋል ኣብዝህብዎ ጥቅሚ ተረባሒ ንምዄን ናይ ብዝሃ ሕይወት ስምምዕ

ፅሑፋትን ተወሳኪ ሚዲዳእታን

ናይ ብዝሃ ሕይወት ስምምዕ ሴክሪታሪያት

ሞንተሪያል

ናይ ብዝሃ ሕይወት ስምምዕ

ሕቡራት መንግስታት

ማእተዊ

ናይ ብዝሃ ሕይወት ስምምዕ ንፈርማ ዝተዳለወሉ ዕለት ብ5 ሰነ 1992 ኢንቫሮንመንት ኤንድ ዲቨሎፕመንት ብዝብል ርዕሲብሕቡራት መንግስታት ኣብ ዝተካየደ ኮንፈረስን እድ፡፡ (ዘ ሪዮ ኧርዝ ሰሚት) ናብ ተግባር ዝኣተወ ድማ ብ 29 ታሕሳስ 1993 እዩ፡፡ እዚ ስምምዕ እዚ ንብዝሃ ሕይወት ዝጠምት ዓለምለኸ መጣርሒ እዩ፡፡

ናይቲ ስምምዕ 3ተ ዕላማታት ንብዝሃ ሕይወት ምዕቃብ፣ ቀፃላይነት ዘለዎ ረብሓ ምርካብ፣ ፍትሓዊን ሜዕረ ብዝኾነ መንገዲ ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ምጥቃም ዝብሉ እዮም፡

ነቶም ዕላማታት ናብ ተግባር ንምውዓል ቀፃላይነት ዘለዎ ስሌት ንምምፃዕ ዝዓለመ ዓለም ለኸ ኣኼብ ብማስከረም 2002 ኣብ ጆሃንስበርግ ተሳሊጡ ነይሩ፡፡ ኣብቲ ኣኼብ ነቲ ስምምዕ ናብ ተግባር ንምውዓል ፃወኢት ቀሪቡ ነይሩ፡፡ ኣብቲ ስምምዕ ኮንፈረንስ ኩሎመ ዝምልከቶም ወገናት ብ2004 ኣብቲ ዝተገበረ ሻወኣይ ኣኼብ ስምምዕ ምዃኖም ገሊፆም እዮም፡ ብዓለም መንግሥታት ዘረመላዊ ሃፍቲታት ተበፃሕነት ንምርግጋፅን ብኣግባቡ ንምጥቃምን ብኣንቀፅ 15 ዝተገለፀን (ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲ ተበፀሓነት) ብ8 (ኣይ) (ባህላዊ ፍልጠት) ነቲ ስምምዕን ንዝሓዞም 3ተ ዕላማታት ብኣግባቡ ንምፍፃም ተስማምዮም እዮም፡

እቲ ምስምምዕ ካብ ዝፍፀም ድሕሪ ሽድሽተ ዓመት ናይ ናጎያ ፕሮቶኮል ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ተበፃሕነትን ብኣግባብን ሜዕረ ብዝኾነ መንገዲ ምክፍፋል ዘለዎም ጥቅሚ ተረባሒ ንምዃን ናይ ብዝሃ ሕይወት ስምምዕ ብ29 ጥቅምቲ 2010 ኣብ ናጎያ ጃፓን ኣብ ዝተገበረ ዓስራይ ኣኼብ ኣፍቲ ኮንፈረንስ ኩሎም ወገናት ተስማምዮምሉ እዮም፡

እዚ ኘሮቶኮል እዚ ብፍላይ ነቲ ሳልሳይ ዕላማ ድልዱል ዝኾነ ማሰረት ብምቅማዩ ሕጋዊን ግልፅነት ዘለዎ ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ንምጥቃም ኣብ ስምምዕ በፂሑ እዩ፡፡ እቶም ኣባላት ካብ ሃገሮም ወሸጢ ምዝ ዘሎ ሕጊ እቲ ኘሮቶኮል ምጥዕዓም ክነብሮ ፍሉይ ጠመት ገይሩ ሪኦዎ እዩ፡፡ ነቲ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ኣጠቃቅማ ካብ ሃገር ናብ ሃገር ኣፈላላይ ከፍሕልዎ ብዝተካኣለማጠን ንምስትክካል ፃእሪ ተገይሩ እዩ፡፡ብተወሳኪወን እቲ ኘሮቶኮል ናይ ባህላዊ ፍልጠት ኣድላይነት ከምዝለዎ ከምእዉንናይቶም ሃገራት ማሕበረሰባት ነቶም ዘረመላዊ ሃፍቲታት እንተተረዳኦም ናይ ባዕሎም እጃም ኣብቲ ኣጠቃቕማ ክፃወቱ ከምዝእክእሉ ተሓቢሩ እዩ፡፡

ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ኣቃቀማ ብምትብባዕን ባህላዊ ፍልጠት ብምጥቃም ፍትሓዊን ሜዕረን ዝኾነ ኣጠቃቀማ ንምጥንካር ናይ ባዕሉ እጃም ክፃወት ይክእል እዩ፡፡ እቲ ኘሮቶኮል ናይ ብዝሃ ሕይወት ቀፃላይነት ክሕልዎ ንምገባር ንሰባት መተባብዒ ምሃብ ኣገዳሲ እዩ ኢሉ ኣቀሚጡ ኣሎ፡

ናይ ናጎያ ኘሮቶኮል ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ተበፅኒነት ብኣግባብን ሜዕረ ብዝኾነ መንገዲ ምክፍፋል ዘለዎም ጥቅሚ ተረባሒ ንምዃን ናይ ብዝሃ ሕይወት ስምምዕ፣

ነዚ ኘሮቶኮል እዚ ዝፈረሙ ወገናት፣

ኣብዚ ናይ ብዝሃ ሕይወት ስምምዕ ዝፈፀሙ ወገናት ድሕሪ ሕዚ ተስማሚኢ" ተብሒሎም ይፅወኡ፡፡

ፍትሓዊን ሜዛረ ዝኮነ ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ኣጠቓቀማ ካብተን ሰለስተ ቀንዲ ዕላማታት ናይቲ ስምምዕ ሓደ ኣካል እዩ፡፡ ነዚ ርዱእ ብምግባር እቲ ፕሮቶኮል በቲ ስምምዕ ማሳረት እቲ ዕላማ ተግባራዊ ክኸውን የሓተት፡፡

እቶም ሃገራት ዘለዎም ናይ ተፈጥሮ ሃፍቲ ናይ ምጥቃም ሉኣላዊ ዝኾነ ማሳል ኣለዎም፡ በቲ ስምምዕ ማሳረት

ኣንቀፅ 15 ናይቲ ስምምዕኣካል ኾይኑ ይጥቀስ፣

ቀፃሊ ዝኾነ ዕብየት ሃገራት ንምምፅእ ናይ ቴክኖሎጂ ስግግርምግባር፣ መፅናዕቲታትን ፈጠራታትን ምትግባር ኣድላይን ዝልዓለተራ ከምዝለዎብምግንዛብ ዝዓብዩ ሃገራት ብዘረመላዊ ሃፍትታት ክጥቀምሉ ብኣንቀፅ 16ን 19ን ኣብቲ ስምምዕ ተገሊፁ ኣሎ፡

ናይ ብዝሃ ሕይወትን ናይ ስነምሕዳርን ዘለዎም ናይ ኢኮኖሚ ጥቅሚ ነቲ ሕዝቢ ብምርዳእ ነዚ ጥቅሚ እዚ ፍትሓዊን ሜዛረ ብዝኮነ መንገዲ ንረብሓምወዓል ንብዝሃ ሕይወት ቀንዲ ዝኾነ መተባብዒ እዩ፡፡ ተባፃሐነት ዘለዎም ሃገራት ብሓባር ምጥቃም ንብዝሃ ሕይወት ምክንካንን ቀፃሊነት ዘለዎ ዕብየት ንከምፅ ድኽነት ምውጋድን ከባቢኻ ምፅባቅን ናይ ሚኒየም ዕብየት ዕላማታት ምስካዕ ከምዝኾነ ምግንዛብ፣

ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ተበፃሐነት ፍትሓዊን ሜዛረ ብዝኾነ መንገዲ ዘለዎም ረብሓታት ምምቃል ምትእስሳር ከምዝለዎም ምግንዛብ የዘረመላዊ ሃፍቲታት ተባፃሐነት ፍትሓዊን ሜዛረ ብዝኾነ መንገድ ምጥቃም ሕጋዊ ዝኾነ ማሳረት ዘለዎ ምዃኑ ምርዳእ ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ተጠቃሚ ዝኾኑን ኣቅራቢ ዝኾኑን ሰባት ፍትሓዊን ሜዛረ ብዝኮነ መንገዲ ንምጥቃም ክስማምዑ ከለው ብዝተወሰኑ ቃላት ዘለዎም ትርጉም ክፈልጠኞ ክስምምዑን ይግባእ፡፡

ካብዚ ብተወሳኪ ኣብ ተበፃሐነት ሜዛረ ብዝኾነ መንገዲ ንኩሉ ንክባፃሕ ደቀ ኣንስትዮ ዘለዎም ተራ ብቐሊሉ ከምዝይግለፅ ምርዳእ ይግባእ፡፡ ፖሊሲ ክቅረፅ እንከሎ ናይ ደቂ ኣንስትዮ ተሳታፋይነት ኣብ ግምት ክኣትው ይግባእ፡፡ ኣብ ናይ ብዝሃ ሕይወት ስምምዕውን ናይ ደቂ ኣንስቲዮ ተግባራት ኣብ ግምት ይእተው፡፡

ነቲ ስምምዕ ብፅበቅ ኹነታት ንዝተግበረ ወገን ተወሳኪ ሃገዝ ንምግባር ወሳነ ምሕላፍ፣

ናይ ተፈጥሮ ሃፍቲፍትሓዊን ሜዛረ ብዝኮነ መንገዲተረባሒ ንምዃን ተወሳኪ ዝኾኑ ፈጠራታትን መፍትሒታትን ምጥቃም ኣብ ግምት ምእታው፡፡ ባህላዊ ዝኾነ ፍልጠት ብፍላይ ሃፍቲ ተፈጥሮ ንምጥቃም ኣድላይ እዩ፡፡

ሃፍቲ ዘረመል ንምግቢ ደሕንነት፣ ንሕብረተሰብ ጥዕና፣ ንብዝሃ ሕይወት ምክንካን፣ ኹነታት ኣየር ለወጢ ከይዛባዕ ናይ ባዕሉ እጃም ከምዝፃወት ምግንዛብ፣

ናይ ሕርሻ ብዝሃ ሕይወት ዝተፈለየ ኣፈጣጥራ ከምዝለዎ ነዚ ዝተፈለየ ኩነታትን ፀገምን ዝተፈለየ ፍታሕ ከምዝድሊዩ ምግንዛብ ኩሎም ሃገራት ብሃፍቲ ዘረመል ንምግቢን ንሕርሻን ባእሎም ብዝማሳሎም መንገዲ ናይ ምጥቃም ማሳል ከምዝለዎን ካብዚ ብተወሳኪ ሃገራት ብዘለዎም ፍሉይ ዝኾነ ተፈጠሮ ናይ ምግቢ ደሕንነት ንምርግጋፅ ብዓለም ቀፃሊነት ዘለዎ ዕብየት ሕርሻ ብምምፃእ ደኽነት ንምጥፋእን ኹነታት ኣየር ለወጢ ከየጋጥም ከምዝሰርሑ ምግንዛብ፡ ብዓለም ለኸ ደረጃ ዝተኻየዱ ናይ ዕፅዋት

ዘረመላዊ ሃፍቲ ንምግቢን ንሕርሻን ዝምልከት ስምምዕ ዘለዎም ግደ ምግንዛብ፡፡ ኣብ ፋኦ ኮሚሽን ዝተገብረ ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲ ስምምዕ ንምግብን ንሕርሻን ኣጦሚርካ ምርኣይ ይግባእ፡፡

ናይ ዓለም ለኸ ጥዕና ሕጊ (2005) ትካል ጥዕና ዓለም ንኹሉ ናይአለም ሕዝቢ ተበፃሖምሳኑ ኣድላይነት ከምዘለዎ እዚ ድማ ሕዝቢ ጥዕንኡ ንምሕላው ድልው ክኸውን ከምዝገብሮ ምግንዛብ ኣብ ካልኦት ዓለምለኸ ፎርማት ዝግበሩ ስራሕቲ ብፍላይ ኣብ ተበፃሕነትን ኣብ ጥቅሚ ምምቃል ዘለው ተግባራት ምትብባዕ፡፡

ብዝተፈላለየ መንገዲታት አቢልካ ተበፃሕነትን ዝተረኸቡ ጥቅሚታት ምክፋልን ብዓለም ለኸ ምስምምዕ ናይ ዕፅዋት ዘረመል ሃፍቲታት ንምግቢን ንሕርሻን ብዝተመጣጠነ መልክእ ምስቲ ስምምዕ ክኣብይ ምግባር የድሊ፣

ብዓለም ለኸ ዘገልግሉ መሳርሒታት ብፍላይ ተባፃሐነትን ጥቅሚታት ምክፋልን ናይቲ ስምምዕ ዕለማ ኣብ ሽትኡ ንምብፃሕ ተባሒሉ ክዳለው ይግባእ፡፡

ናይቲ ስምምዕ ኣንቀፅ 8 (ኣይ) ምስ ባህላዊ ፍልጠት ዝተኣሳሰረ፣ምስ ዘረመላዊ ሃፍቲታትን ፍትሓዊን ሚዛረ ብዝኾነ መንገዲ ንጥቅሚታት ምክፋል መሰረት ገይሩ ኣብ ረብሓምወዓል ይግባእ፡፡

ኣብ ዘረመላዊ ሃፍቲታትን ኣብ ባህላዊ ፍልጠት ኣብ መንጉኡም ስጡም ዝኾነ ምትእስሳር ከምዘሎ ምፍላጥ፡፡ ኣብ ዓዲ ወሸጥን ካብ ወፃእ ዓዲ ዝመፁ ሃገራት ዘይፈላለይ ባሕሪ ከምዘለም ምርዳእ፡፡ ናይ ባህላዊ ፍልጠት ኣድላይነት ምርዳእ፡፡ እዚወን ንብዝሃ ሕይወት ዓቅቢካ ንምካድ ብኣግባቡ ንምጥቃምን ንብዝሃሕይወት ኣቅቢኻ ንምካድ ብኣግባቡ ንምጥቃም ነቲ ማሕበረሰብ ቀፃሊነት ዓብይ ግደ ኣለዎም፡፡

ናይ ባህላዊ ፍልጠት ምስ ዘረመላዊ ሃፍቲታትዝረከበሉዝተትሓዘሉን ኣብቲ ተወላዲን ኣብቲ ሃገር ዝነብር ማሕበረሰብ ወስጢ እዩ፡፡ እዚ ድማ ንዘሎ ኩነታት ኣፈላላይ ክኸውን ናይ ባዕሉ እጃም ይፃወት ከምዘሎ ምግንዛብ ኣብቲ ዓዲ ዝርኸቡ ሰባትን ኣብኡ ዝነብሩ ማሕበረሰባትን ናይ ባህላዊ ፍልጠት ባዓልዋናን ሕጋዊነት ዘለዎ ምኳኖም ብፍላይ ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲታትኣብማሕበረሰብ ወናኒን ወሰኒን ምኳኖም ምግንዛብ ባህላዊ ፍልጠት ፍሉይ ዝኾነ ምትእስሳር ምስ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ከምዘለዎ ብቃል ይኹን ብዶክመንት ወይ ድማ ብካልእ መንገዲ ክርከብ ከምዝክእል፣ ዕመቅ ዝኾነ ባህላዊ ሃድጊታት ንብዝሃ ሕይወት ቀፃላይነት ዘለዎ ጥቅሚ ንክሕብን ኣቂብኻ ንምቅማጥ ፍሉይ ዝኾነ ግልጋሎት ይሕቡ እዮም፡፡

ሕቡራት መንግስታት ናይ ሕብረተሰብ ማሳላት ንምኽባር ሕጊ ከምዘወፀኦ ምግንዛብ፣

ነዚ ዝምልከት ኣብቲ ኘሮቶኮል ዝርኸቡ ናይ ሰብ ማሳላት ክሕልው እዮም ተባሒሉም ተቀባሊነት ዝርኸቡ ኣንቀፃት ከምዝዕብ ቀሪቦም ኣለው፡፡

ኣንቀጽ 1
ዕላማ

ናይዚ ፕሮቶኮል እዚ ዕላማ ዘረማላዊ ሃፍቲታትፍትሓዊን ሚዛረ ብዝኾነ መንገዲ ንምጥቃም ዝኣለመ ኾይኑ ብተወሳኪውን ዘረማላዊ ሃፍቲታትተበፃሕቶም ብኣግባቡን ብፅሬትን ንምክንዋን ኣድላይ ዝኾኑ ቴክኖሎጂታት ምጥቃም፡፡ ናይቶም ሃፍቲታት ማሰል እውን ብምሕላው ብቴክኖሎጂ ንምሕጋዝ ኣድላይ ዝኾነ ሃገዝ ምግባር ናይ ብዝሃ ሕይወት ቀፃላይነት ዘለዎ መንገዲ ንምጥቃምን ንምሕላውን ዝዓለመ እዩ፡፡

ኣንቀጽ 2
ናይ ቃላት ኣጠቓቕማ

ኣብ ኣንቀፅ 2 ዝተጠቀሱ ናይ ስምምዕ ቃላት ኣብዚ ፕሮቶኮልውን ዝንጥቀማሎመ ይግባእ፡፡ ብተወሳኪውን ነቲ ፕሮቶኮል ዘግልግሉ ቃላት፣

(ሀ) "ናይ ተኣካቢ ወገናት ኮንፈረንስ" ማለት ኣብቲ ስምምዕ ዝነበሩ ወገናት ዘካየድዎ ኮንፈረንስ ማለት ዩ፡፡

(ለ) "ስምምዕ" ማለት ናይ ብዝሃ ሕይወት ስምምዕ ማለት ዩ

(ሐ) "ናይ ዘረማላዊ ሃፍቲታት ኣጠቓቕማ" ማለት ኣብ ዘረሜል ወይከኣ ናይቲ ዘረሜል ባዮኬሚካል ትሕዝቶ ንምፅናዕን ንምእባይን ንዘረማላዊ ሃፍቲታት ዝምልከት ፅንዓት ምግባር ማለት ዩ፡፡ብኣንቀፅ2 ኣብቲ ስምምዕ ከምዝተጠቀሰ ባዮቴክኖሎጂ ምጥቃምውን ይካኣል እዩ፡፡

(መ) "ባዮ ቴክኖሎጂ" ኣብቲ ስምምዕ ኣንቀፅ 2 ከምዝተጠቀሰ ዝኾነ ይኹን ናይ ቴክኖሎጂ ተግባራት ንስነሕይወት ሲስተም፣ ሕይወት ንዘለዎም ሃገራት ወይከዓ ካባቶም ንዝረከቡ ሃገራት ዝጠቅም እንተኮይኑ ኣማዛይሽካ ንምስራሕን ንዝተወሰነ ጥቅሚ ፕሮሰስ ንምግባር ይካኣል እዩ፡፡

(ሠ) "ድራይቬቲቭ" ማለት ብተፈጥሮ መንገዲ ዝርኸቡ ናይ ባዮኬሚካል ወሕድ ወፅኢት ኾይኑ ካብዘረሜል ፃዕቂ ወይ ከዓ ካብ ባዮሎጂካል ሜታቦሊዝም ወይከዓ ካብ ዘረማላዊ ሃፍቲታት ዝርከብ ግና ናይ ዓሌት ትሕዝቶ ዘይክነብሮ ይክእል፡፡

ኣንቀጽ 3
ተፈፃሚነት

እዚ ፕሮቶኮል ኣዚ ንዘረማላዊ ሃፍቲታት ዝፍፀም ኮይኑ እቲ ኣፈፃፅማ ግና በቲ ስምምዕ ኣንቀፅ 15 ማሰረት ዩ ዝትግበር ነዚኦም ሃፍቲታት ብኣግባብን ሚዛረ ብዝኾነ መንገዲ ንኩሉ ክባፃሕ ግድን ዩ፡፡ እዚ

ኘሮቶኮል ብተወሳኪወን ምስ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ዝተኣሰረ ባህላዊ ፍልጠት ንዘለዎም ሃገራት በቲ ስምምዕ ማሰረት ይትግበር እዩ፡፡

ኣንቀፅ 4
ምስ ዓለምለኸ ስምምዕን ማሳርሕን ዘለዎ ዝምድና ፣

1. ናይ ኘሮቶኮል ኣተገባብራ ናይቶም ዝተስማምዑ ወገናት ማሰልን ግቡእን ክትንክፍ የብሉን፡፡ ብፍላይ ናይ ዓለምለኸ ስምምዕ ክንክእ የብሉን፡፡ ግና እዚኦም ማሳላትን ግቡእን ዝኾነ ጉድኣት ኣብ ብዝሃ ሕይወት ዘምፅኡ ተኮይኖም ተቀባሊነት ኣይነበሮምን፡፡ እዚ ኣንቀፅ እዚ ኣብዓለም ለኸ ስምምዓትን ኣብቲ ኘሮቶኮልን ናይ ላዕላዋይነት ፅልዋ ከሕድር የብሉን፡፡

2. ኣብዚ ኘሮቶኮል ወሽጢ ዘለው ሃገራት ነቶም ዝተስማምዑ ወገናት ኣድላይ ዝኾኑ ዓለምለኸ ስምምዓት ካብምትግባር ንድሕሪት ኣየብሎምን፡፡ ብተወሳኪወን ፍሉይን ተረባሓነት ዘምፅኡ ስምምዓት ምትግባር ይክእሉ ዮም፡ ግና ናይቲ ስምምዕ ዕላማ ዘጓንፉ ክኾኑ የብሎምን፡፡

3. እዚ ኘሮቶኮል እዚ ክትግበር ዝግብኦ ንካልኦት ዓለምለኸማሳርሕታት ብዝሕግዛ መንገዲ ክኸወን ይግባእ፡፡ምስ ኣለምለኸ ማሳርሒታት ብሓባር ዝጠቅምን ኣድላይ ዝኾነ ስራሕ ክስራሕ ይግባእ፡፡ምስ ኣለምለኸ ትካላት ብምትሕብባር ምስራት ኣገዳሲ እዩ፡፡ ግና ምስ ናይዚ ኘሮቶኮል ስምምዕ ዕላማ ክዋቃዕ ወይከዓ ክጋጨው ኣይግባእን፡፡

4. እዚ ኘሮቶኮል እዚ ተባፃሕነትን ሜዛረ ብዝኾነ መንገዲ ተረባሓነትን ንምርግጋፅ ናብ ተግባርክኣትው ዝገብር ማሳርሒ ክኸወን ይግባእ፡፡ ፍሉይ ዝኾነ ዓለምለኸ ተበፃሐነትንተረካሐነትን ማሳርሒ ከምዝገልፆ እቲ ኘሮቶኮል ምስቲ ማሳርሒ ሜዛሮ ዝኾነ ዓቅሚ ኣለዎ፡፡ ናይቲ ስምምዕ ዕላማ ግና ክፃባእ ኣይግባኦን፡፡ እዚ ኘሮቶኮል እዚ ፍሉይ ማሳርሒ ንዝጥቀሙ ወገናት፣ ብዝተፈለየ ሜልክዕ ንዘረመላዊ ሃፍቲታት ንዝጥቀሙ ወገናት ዘይክሰርሕ ይክእል፡፡

ኣንቀፅ 5
ፍትሓዊን ሜዛረ ብዝኾነ መንገዲ ረብሓ ምርካብ

1. ብቲ ስምምዕ ኣንቀፅ 15 ምዕራፍ 3ን 7ን ማሰረት ብዘረመላዊ ሃፍቲታት ዝርከብ ረብሓን ኣጠቃቀምኡን ክትግበር እንተሎን ክሸየጥ፣ እንተሎን ንኩሎም ወገናት ፍትሓዊን ሜዛረ ብዝኾነ መንገዲ ክከፋፈል ይግባእ፡፡ እቲ ዘረሜል ዝርከበሉ ዓዲ ወይ ከዓ ወገን በቲ ስምምዕ ማሰረት ምስቲ ካልእ ወገን ተስማምዮም ከሜይ ከምዝርብሑ ይወስኑ፡፡

2. ሕድ ሕድ ወገን ከምኩነታቱ ሕጊ፣ ምምሕዳር ወይ ከዓ ኣድላይ ዝኾነ ናይ ፖሊሲ ፍታሕ ክወስድ ይክእል፡፡ እዚ ግና ናይ ዘርሜል ሃፍቲታትፍታሓዊን ሜዛረ ብዝኾነ መንገዲ ክርባሕ ኣለዎ ዝብል ነገር ከረጋግፅ ይግባእ፡፡ እዚ ሕጊ ግና ምስቲ ሃገር ሕጊ ክስማማዕ ይግባእ፡፡ ኣብቲ ሃገር ዝነብሩ ሰባትን ማሕበረሰባትን ማሳል ከክብር ኣለዎ፡፡ እዚኦም ሰባት ኣብ ዘረመላዊ

ሃፍቲታትዘይንዓቁ ግደ ኣለዎም፡፡ ብምዃኑውን ነዚኦም ሃፍቲታትፍትሓዊን ሜሪ ብዝኮነ መንገዲ ብምስምማዕ ክርብሐይግባእ፡፡

3. ኣብ ላዕሊ ዝተገለፀ ምዕራፍ 1 ንምትግባር ሕድ ሕድ ወገናት ሕጋዊ፣ ምምሕዳራዊ ወይከዓ ዝምችው ፖሊሲታት ከምክኑታቱ ከወፅኡ ይግባእ፡፡

4. ረብሓታትውን ብገንዘብ ወይከዓ ካብ ገንዘብ ወፃኢ ዝኮኑ ሃገራት ክኾኑ ይክእሉዮም፡ እዚኦም ሃገራት ድሕሪ እዚ ኘሮቶኮል ኣብ ተወሳኪ ሃገራት ተገሊፆም ዩም፡

5. ሕድ ሕድ ወገን ከምኩነታቱ ሕጊ፣ ምምሕዳራዊ ወይ ከዓ ፖሊስ ናይ ምውፃእ ስጉምቲ ክወስዱ ይክእሉ ዮም፡ እዚ ድማ ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ምስ ባህላዊ ፍልጠት ዘለዎ ምትእስሳርን ብሓባር ተረባሒ ንምዃን ነቲ ማሕበረሰብን ነዞም ፍልጠት ዘለዎም ሰባት ብሜሪ ክጠቅም ይክእል ዩ፡፡

<u>ኣንቀፅ 6</u>

<u>ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ተበፃሕነት</u>

1. ብተፈጥሮኦቿ ሃፍቲታት ዘለካ ናይ ሉዓላዊነት ማሰል ንምትግባርን ኣብ ሃገርካ ዘሎ ሃፍቲንምበፃሕን ተረባሒ ንምዃን ዘሕግዘካ ሕጊ ወይከዓ ሕጋዊ ረቋሒታት ንዘረመላዊ ሃፍቲታትተረባሐነትውን ክጠቅም ይክእል፡፡ እዚኦም ሃፍቲታት ዘለዎም ወገናት ናይቲ ሃፍቲ ማበገሲ ሃገር እንተኮይኖም በቲ ስምምዕ ማሰረት ንካልኦት ወገናት ከካፍሉ ይክእሉ እዮም፡ ግና ብባዕላቶም ድሌት ዩ ዘካፍሉ፡፡

2. ኣብቲ ሃገር ብዘወፀ ሕጊ ማሰረት ገይርካ ሕድ ሕድ ወገናት ናይ ባዕሉ ስጉምቲ ክወስድ ይክእል እዩ፡፡ ከከምኩነታቱ፡፡ እዚ ግና ናይቲ ሃገር ተወላዶን እቲ ማሕበረሰብን ናይ ዘረሜል ሃፍቲታትተበፃሕነት ዘለዎም ማሰል ከየጓደለ እዩ፡፡ ምክንያቱ ድማ እቶም ማሕበረሰባት ካብቲ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ናይ ምጥቃም ማሉእ ማሰል ስለዘለዎም እዩ፡፡

3. ካብ ላዕሊ ምዕራፍ 1 ከምዝተገለፀ ሕድ ሕድ ወገናት ኣድላይ ዝኾነ ሕጋዊ፡ ምምሕዳራዊ ወይከዓ ፖሊሲታት ቅድሚ ምውፅኦም ብመጀመሪያ ክፈልጥዎ ዝግባእ ነገር ምስቶም ዝስዕቡ ሃገራት ዝስማማዕ ክኸውን ይግባእ፡ –

(ሀ) ሕጋዊ፣ ዝተረጋገፀ፣ ግልፂ ዝኾነ፣ ተሓታታይነት ዘለዎ ኣብ ሃገር ወሽጢ ተበፃሐነትን ረብሓ ዘምፅ ሕጊ ወይከዓ መመዘኒታት ከቅርቡ ይግባእ፡፡

(ለ) ፍትሓዊን ዘየጠራጥሩን ማምርሐን ቅደም ሰዓባትን ዘለዎም ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲታትተበፃሐነት ዘረጋግፁ ሕጊታት ምውፃእ

(ሐ) ኣቅድሞ ኣቢሎም ዝተገለፁ ማምርሒታት ከመይ ከምዝፍፀሙ ሚዳእታ ምቅራብ፣

(መ) ግልፅን ተሓታታይነት ዘስዕብ ዝተፅሓፈ ወሳነ ብዝምልከቶ ብኣልስልጣን ክቀርብ ይግባእ፡፡ እቲ ወሳነ ወፃኢ ብዝንኪ መንገዲን መዓዘ ከምዝስራሕ እዋኑ ዝገልፅ ሚዳእታ ክሕዝ ይግባእ፡፡

(ሠ) ተባፃሐነት ክፍፀም ከሎ ፈቃድ ወይ ከዓ ተመጣጣኒ ዝኾነ ሚዳአታ ክቀርብ ይግባእ፡፡ ኣብ ወሳነ ክብፃሕ ከሎ ቀደም ኣቢሉ ናይ ክልቲኦም ወገናት ስምምዕ ዝገበረለ ሚዳእታ ክቀርብ ኣለዎ፡፡ ተበፃሐነትን ረብሓ ምክፋልን ንፀር ብዝኾነ መንገዲ ክቀርብ ይግባእ፡፡

(ሰ) ናይ ሃገር ወሸጢ ሕጊ ክትግበት ከሎ መመዘኒታት ክወፅእ ይግባእ፡፡ ወይከዓ ቅድም ኣቢሉ ዝተገለፀ ነገር ሕጋዊነት ክረክብ ወይ ድማ ተቀባሊነት ዘለዎ ምኳኑ ክረጋገፅ ኣለዎ፡፡ ናይቲ ሃገር ነባሪን ማሕበረሰባትን ኣብ ዘረመላዊ ሃፍቲታትተበፃሐነት ኣዶም ኣእትዮም ክሰርሑ ይግባእ፡፡

(ሸ) ግልፂ ዝኾነ ሕጊ ምውፃእ፡፡ ኣብ ክልቲኦም ወገናት ንምስምማዕ ዘክእሉ ቃላት ምጥቃም፡ እዚኦም ቃላትወን ብፅሑፍ ኣቢሎመ ክቐርቡ ይግባእ፡፡ ብተወሳኪወን

i. ዘይተቀበልዎም ቃላት ብሓረግ ኣቢሎም ምቅማጥ

ii. ረብሓ – ምምቃል ዝብሉ ቃላት ናይ ዓዕምሮ ዋኒንነት ማሳልወን ከምዝጠምር ምግላፅ፣

iii. ሳልሳይ ወገናት ንዝብል ቃል ዝኾነ ሰብ ብዝብል ቃል ተጠቐም፡

iv. ናይ ሓሳብ ሜልዋጥ እንተኣጋጠሙነቶም ቃላት ከምዝለው ተጠቀሞም፡

አንቀፅ 7

ምስ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ዝተኣሳሰረ ናይ ባህላዊ ፍልጠት ተበፃሐነት

ናይ ሃገር ወሸጢ ሕጊ ማሰረት ገይርካ ሕድ ሕድ ወገናት ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ምስ ባህላዊ ፍልጠት ክተኣሳሰር ንምግባር ኣድላይ ዝኾነ ስጉምቲ ምውሳድ ይክእሉ ዮም፡ ብፍላይ ኣብቲ ሃገር ብዝነብሩ ሰባትን ማሕበረሰባትን እቲ ቅድም ኣቢሉ ተገሊፁ ዘሎ ተረባሐነትን ተበፃሐነትን ዕውት ንምግባር ናይ ሕጊ ኣብ ሞንጉ ምእታው ኣገዳሲ እዩ፡፡ እዚ ክኸወን ዩ ስጠም ምስምማዕ ክፍጠር ዝካኣል፡፡

አንቀፅ 8

ፍሉይ ጠሞት ዝግበረሉ ነገር

ተበፃሐነትን ረብሓ ምምቃልን ሕጋዊነትን ብዘለዎ መንገዲ ንምእባይን ንምትግባርን ወይከዓ ሕጋዊ መመዘኒታት ንምውፃእ ሕድ ሕድ ወገናት፣

(ሀ) ፅንዓት ንምግባር ዘድልዩ ኹነታት ምምችቻው ኣድላይ እዩ፡፡ እዚ ድማ ብባዕሉ ብዝሃ ሕይወት ቀፃሊነት ብለዎ መንገዲ ክጓዓዝ ሓገዝ ይገብር እዩ፡፡ ብፍላይ ኣብ ምዕባዩ ዝርኸቡ ሃገራት ብዘይገንዘብ ዝፅንዑ ሃገራት ንምፍጣር ስጉምቲ ክወስዱ ይግባእ፡፡ እዚኦም ፅንዓታት ብእዋኑን ቅልጡፍ ብዝኾነ መንገዲ ለወጢ ክምፅኡ ምኳን ኣለዎም፡

(ለ) ብሃንደበት ዝፍጠሩ ሃደጋታት ናይ ሰብ፣ ናይ እንስሳ ወይከዓ ናይ ዕፅዋት ሕይወት ዝጉድኡ ሃገራት ጠሞት ክግበረሎም ይግባእ፡፡ እዚ ድማ ብዓለምላኸ ወይከዓ በሃገር ደረጃ ክጋጥሞ ዝክእል ጉድኣት ዩ፡፡ ዝምልከቶም ወገናት ድማ ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲታትፍትሓዊን ሜዕረ ብዝኾነ መንገዲ ንክበፃሕ ጠሞት ክገብሩ ይግባእ፡፡ ብፍላይ ኣብዝዓብዩ ሃገራት እቲ ኩነታት ኣብይ ጠሞት ክዋሃቦ ይግባእ፡፡

(ሐ) ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ንምግቢን ንሕርሻን ኣድላይ ከምዝኾኑ ምግንዛብ፡፡ ንምግቢ ደሕንነት ዝፃወትዎ ግደ ፍሉይ ጠመት ክግበረሉ ይግባእ፡፡

ኣንቀፅ 9

ካብ ብዝሃ ሕይወት ብቀፃላይነት ተረባሒ ንምኳንን፣ ንምሕላውን ዘለዎ ሓገዝ፣

ኩሉም ወገናት ንዝጥቀሙን ንዝቀርቡን ሰባት ክተባብኡ ይግባእ፡፡ እዚኣቶም ሰባት ቀጥተኛ ተጠቃሚ እዮም፡ ካብ ዘረመላዊ ሃፍቲታትተረባሒዮም፡ ንብዝሃ ሕይወት ብቀፃላይነት ተረባሒን ሃላዊን ብምኳኖም ክተባብኡ ይግባእ፡፡

ኣንቀፅ 10

ዓለምለኸ ናይ ሓባር ረብሓ ምምቃል ከይዲ

ኩሉም ወገናት ዓለምለኸ ናይ ሓባር ረብሓ ምምቃል ከይዲ ኣብ ግምት ምእታው ኣድላይ ከምዝኾነ ክግንዘቡ ይግባእ፡፡ እዚ ድማ "ንዘረመላዊ ሃፍቲታትፍትሓዊን ሚዛረ ብዝኾነ መንገዲ ረብሓ ንምርካብ ኣሜራዊ ዝኾነ ኣንፈት እዩ፡፡ ብተወሳኪውን ምስዘረመላዊ ሃፍቲታት ዝተኣሳሰረ ባህላዊ ፍልጠት ካብ ሃደ ዓዲ ናብ ሃደ ሃገር ክማሃለፍ ይክእል ወይከዓ ብዝተፈላለየ ምክንያት ዘይክትግበር ይክእል ዩ፡፡ ንዘረመላዊ ሃፍቲታትን ንባህላዊ ፍልጠት ዝጥቀሙ ሰባት ብዚ ከይዲ እዚ ንብዝሃ ሕይወት ብቀፃላይነት ንምጥቃምን ንምክንካንን ዘክእሉ መንገዲታት ክድግፉ ይግባእ፡፡ ነዚ ተግባር እዚ ብዓለም ለኸ ደረጃ ክትግብሩዎ ይግብኦም፡

ኣንቀፅ 11

ምስኩሉም ሃገራት ምትሕብባር፣

1. ተመሳሳሊ ዝኾኑ ናይዘረመላዊ ሃፍቲታት ካብ ሓደብዝበልፁ ሃገራት ወሽጢ እንተተረኪቦም ኩሉም ወገናት ናይ ምትሕብባር ሜካል ኣለዎም፡ ከምኩነታቱ ናይቶም ሃገራት ተወለድቲን ማሕበረሰብን ኣብ ግምት ክኣትው ይግባእ፡፡ ነዚ ፕሮቶኮል ናብ ተግባር ንምልዋጥ ኣድላይ ዝኾነ ሓገዝ ክግበረሉም ይግባእ፡፡

2. ምስ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ዝተኣሳሰረ ተመሳሳሊ ዝኾነ ናይ ባህላዊ ፍልጠት ብሓደ ወይከዓ ካብሓደ ብዝበዝሑ ናይሃገር ተወለድቲን ማሕበረሰብን ኣብ ብዙሕ ወገናት ዝተካፈለ እንተኾይኑ እዚኦም ወገናት ከምኩነታቱ ክተሓባበሩ ይግባእ፡፡ ናይዚ ፕሮቶኮል እዚ ዕላማ ናብ ሽትኡ ንምብፃሕ እቶም ማሕበረሰባት ኣብ ግምት ክኣትው ይግባእ፡፡

ኣንቀጽ 12

ምስ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ዝተተኣሳሰረ ባህላዊ ፍልጠት፣

1. ኩሉም ወገናት ኣብቲ ፕሮቶኮል ዝተቀማጠሉም ግበኦም ንምትግባር ኣብ ሃገሮም ዝርከብ ሕጊ ኣብ ግምት ምእታው ይግብኦም፡ ብፍላይ ነቲ ማሕበረሰብ ዝምልከት ሕጊ ኣብቱ ፕሮቶኮል ምስቲ ዝርከብ ሕጊ ክጣዓዓም ምግባር ኣገዳሲ ዩ፡፡

2. ኩሎም ወገናት ምስ ሃገር ተወለድቲን ምስ ማሕበረሰብን ኮይኖም ወፅኢት ንምማእ ነቶም ተወለድቲ ናይ ባህላዊ ፍልጠት ዘለዎ ረብሓ ንፁር ብዝኾነ ማንገዲ ክገልፁሎም ይግባእ፡፡ ብፍላይ ናይዘረመላዊ ሃፍቲታት ምስ ባህላዊ ፍልጠት ዘለዎ ምትእስሳት፣ ነዚ ንምግባር ናይ ሕጊ ደገፍ ከምዝሎ ኣድላይ ስጉምቲ ምውሳድ ከምዝክእሉ ክገልፀሎም ይግባእ፡፡ ነዚ ፍልጠት እዚ ፍትሓዊን ሜዛረ ብዝሸነ ማንገዲ ናብ ረብሓምወዓል ከምዝክእል ክፍለጥ ኣለዎ፡፡

3. ኩሎም ወገናት ንሃገር ተወለድቲ ሃገዝ ክገብሩሮም ይግባእ፡፡ ብፍላይ ኣብቲ ማሕበረሰብ ንዝርከባ ደቂ ኣንስቲዮ ፍሉየ ደገፍ ምግባር ኣገዳሲ ዩ፡፡

(ሀ) ናይ ማሕበረሰብ ኘሮቶኮል ናይ ባህላዊ ፍልጠት ምስ ዘረመላዊ ገብቲታት ዝተፈሳሰረ ተባፃሕነቱ ምርግጋፅ፡፡ ኣብ ፍልጠት እዚ ዝርከብ ረብሓፍትሓዊን ሜዛረ ብዝኾነ ማንገዲ ተጠቃሚይ ምዃን፣

(ለ) ብሓባር ንምስምማዕ ቀሊል ዝኾነ መመዝኒታት ምጥቃም፡ ምስ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ዝተኣሳሰረ ፍልጠት ብሓባር ንምጥቃም ፍትሓዊን ሜዛረ ብዝኾነ ማንገዲ ተረባሒ ንምዃን ደሕንነቱውን ንምርግጋፅ ተመራፂ ማንገዲ ዩ፡፡

(ሐ) ምስ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ዝተኣሳሰሩ ባህላዊ ፍልጠት ተረባሒ ንምዃን ኩሎም ወገናት ዘስማምዑም ሞዴል ነጋሪት ክጥቀሙ ይግባእ፡፡

4. ኩሎም ወገናት ነዚ ኘሮቶኮል ንምትግባር ክንቀሳቀሱ ብዝተካኣለ ማጠን ምስ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ዝተኣሳሰረ ባህላዊ ፍልጠት ምልወዋጥ ክግደቡ ኣይግባእን፡፡ ነዚ ስምምዕ ዕላማ ናብ ሸትኡ ንምብፃሕ ናይታ ሃገር ተወለድቲን ማሕበረሰባትን ዝገብርዎ ናይ ፍልጠት ምትሕልላፍ ክተባባዕ ይግባእ፡፡

ኣንቀፅ 13

ሃገራዊ ናይ ትኩረት ኣንፈትን ተወዳዳሪነት ዘለዎ ባዓል ስልጣን

1. ሕድ ሕድ ወገን ተባፃሕነትን ረብሓ ምምቃልን ማሳረት ዝገበረ ሃገራዊ ናይ ትኩረት ኣንፈት ከወፅእ ይግባእ፡፡

   እዚ ሃገራዊ ናይ ትኩረት ኣንፈት ነዚኦም ሚዳእታታት ክጠምር ይግባእ፡፡

   (ሀ) ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ተበፃሕነት ሚዳእታ ንዝደልዩ ሰባት ዘሎ ኩነታን ቅድም ኢሉ ዝተገለፁ ሃገራትን ኣብ ስምምዕ ዝተበፅሐሎም ሃገራትን ናይ ረብሓ – ምምቃልን ዝምልከቱ ሚዳእታት ምሃብ፣

   (ለ) ምስ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ዝተኣሳሰሩ ባህላዊ ፍልጠት ሚዳእታ ንዘደልዩ ሰባት ብዝተካኣለ ማጠን ቅድም ኣቢሉ ዝተገለፁ ሃገራት ወሳነ ዝተወሃበሎም ገነራት፣

ናይ ሃገር ተወለድቲን ማሕበረሰባትን ዘለዎም ኢድ ኣታዊነት ዝምልከቱ ሃገራት፣ ዝተስማምዕሎም ሃገራት ዝምልከት ሚዳእታ ምሃብ ኣድላይ እዩ፡፡

(ሐ) ተወዳዳሪነት ዘለዎም ባዓልስልጣናት ዝምልከት ሚዳእታ እንተተሓቲቱ ኣድላይ ዝኾኑ ናይ ሃገር ተወለድቲ፣ ማሕበረሰባትን ረብሓ ዘለዎም ባዓል ድርሻ ኣካላት ዝምልከት ሚዳእታ ይወሃብ፡፡

ናይ ብሄራዊ/ ሃገራዊ/ ናይ ትኩረት ኣንፈት ተፀዋዒነቱ ንዘረክቡ ሰባትን ንሴክሬታሪያትን ዩ፡፡

2. ሕድ ሕድ ወገን ምስ ሓደ ወይ ከዓ ካብ ሓደ ዝበልፁ መንግስታዊ ትካላት ናይ ረብሓ-ምምቃል ተበፃሕነት ብሓባር ክሰርሕ ይክእል ዩ፡፡ ሓላፊነት ዘለዎም ባዓል ስልጣናት ብቲ ሃገር ሕጊ ማሰረት ይሰርሑ፡ ምምሕዳራዊን ናይ ፖሊሲ ስጉምቲ ክወስዱ ይክእሉ ዩም፡ ቅድም ኣሉ ኣብ ስምምዕ ዝተበፀሐሎም ሃገራት ወን ክጥቀሙሎም ይግባእ፡፡

3. ሕድ ሕድ ወገን ናይ ሃገራዊ ናይ ትኩረት ኣንፈት ተፀዋዒ ዝኾነ ናይ ሃገራዊ ባዓል ስልጣናት ተግባር ንምግላፅ ሓንቲ ዓረፍተ ነገር ጥራሕ ክጥቀም ይክእል ዩ፡፡

4. ሕድ ሕድ ወገን እቲ ኘሮቶኮል ናብተግባር ከይኣተወ ኣቐዲሙ ናይ ባእሉ ሕጊ ከወፅእ ይግባእ፡፡ ነዚ ኘሮቶኮል እዚ ሃገራዊ ናይ ትኩረት ኣንፈት ዝምልከቶ ባዓል ስልጣን ሚዳእታ ቀሪበሎም ክስምምዑ ይግባእ፡፡ እቲ ወገን ግና ካብ ሓደ ንዝበልፁ ባዓል ስልጣናት ኣቕሪብዎ እንተኮይኑ እቲ ኘሮቶኮል ምስ ዝርዝር ነገሩ ናብ ሴክቴታሪያት ክቀርብ ኣለዎ፡፡ ኣድላይ ዝኾኑ ሚዳእታ ንዘረመላዊ ሃፍቲታት መን ትካል ዩ ተፀዋዒነት ዘለዎ ኣሉ ብዝርዝር ክቅርብ ይግባእ፡፡ ሕድ ሕድ ወገን ኣብ ሃገራዊ ናይ ትኩረት ኣንፈት ለወጢ እንተሃልዩ ነቲ ሴክሬታሪያት ክፍልጥ ግቡእ እዩ፡፡

5. እቲ ሴክሬታሪያት ንምፅራፍ 4 ዝምልከታ ሚዳእታ ክቅርብ ይክእል ዩ፡፡ ብፍላይ ተበፃሕነትን ረብሓ ምምቃልን ንዝብሉ ቃላት ሚዳእታ ክረክብ ግድን ዩ፡፡

ኣንቀፅ 14

ተበፃሕነት፣ ረብሓ ምምቃልን ሚዳእታ ምልወዋጥን

1. ተበፃሕነት፣ ረብሓ ምምቃልን ሚዳእታ ምልወዋጥን ኣብዚ ዶክመንት እዚ ዘለዎ ትርጉም ሚዳእታ ናይ ምልወዋጥ ሃደ መንገዲ ዩ ኣብቲ ኣንቀፅ ብኣንቀፅ 18 ብምፅራፍ 3 ማሰረት ተበፃሕነትን ረብሓ ምምቃልን ዝምልከቱ ሃገራት ሚዳእታ ናይ ምልወዋጥ ኸይዲ ዩ ሓደ መንገዲም ዩ፡፡ ብፍላይ ብሕድ ሕድ ወገናት ተበፃሕነት ዘለዎ ሚዳእታ ብምልወዋጥ ነቲ ኘሮቶኮል ዕወት ብዝኾነ መንገዲ ናብተግባር ክኣትው ግደኦም ክዋፅኡ ይግባእ፡፡

2. ኣታኣማሚ ሚዳእታ ምሃብን ምሕላውን ኣድላይ እንተኾነ ኳሕድ ሕድ ወገናት ተበፃሕነትን ረብሓ ምምቃልን ዝምልከት ሚዳእታ ብዚ ኘሮቶኮል ማሰረት ንኸሉ ክባፃሕናይ ምግባር ግድን ኣለዎም፡ ኣብተ ኮንኣረንስ ዝተወሰኑ ወሳነታት ዝምልከት ሚዳእታ ከሉም ወገናት ክበፅሖም ይግባእ፡፡

እቶም ሚዳእታ ዝሕዝዎም ሃገራት፣

(ሀ) ሕጋዊ፣ ምምሕዳራዊን ናይ ፖሊሲ ተግባር ኣብ ተበፃሐነትን ኣብ ረብሓ ምምቃልን ዝምልከት ሕድ ሕድ ናይ ትኩረት ኣንፈትን ተፀዋእ፣

(ለ) ሃገራዊ ትካላት ዝምልከት ሚዳእታ፣

(ሐ) ፍቃድ ወይከዓ ተመጣጢ ዝኾኑ ቓላትተበፃሐነት ክካየድ ከሎ ምጥቃም እዚ ድማ ቅድም ኣቢሉ ዝተገለፁ ሃገራት ከምዝትተግበሩን ናይሃባር ስምምዕ ከምዝሎ ከምሚዳእታ ክቀርብ ይክእል፡፡

3. ኣድላይተኾይኑ ተወሰኪቲ ሚዳእታታት ክቀርቡ ይካኣል ዩ፣

(ሀ) ዝምልከቶም ሃገራዊ ትካላትን ሜሕበረሰባትን ዝተወሰነ ወሳነ ሚዳእታ፣

(ለ) ኣብነት ዝኾኑ ናይ ማስማሚ ሓረጋት

(ሐ) ንዘረጣዊ ሃፍቲታት ንምቁፅፃርን ንምእባይን ዘግልግሉ መንገዲታትን መሳርሒታትን፣

(መ) ፅቡቅ ዝኾነ ተግባራትን ናይ ኣተገባብራ መንገዲታትን

4. ናይ ተበፃሐነትን ረብሓ ምምቃልን ኣተገባብራን ስምምዕን ካልኣት ዝጠምሮም ሃገራት ኣለው፡፡ ነቲ ስራሕ ዝምልከት ሪፖርት እቶም ወገናት ኣብቲ ኮንፈረንስ ብዝተስማምዑሉ ማሰረት እዩ ዝቀርብ፡፡ ከሎም ወገናት ነቲ ፕሮቶኮል ንምፍራም ንመጀመርያ ጊዜ ዝተኣከቡሉ ጊዜ ዝወሰንዎ ወሳነ ከም ሚጋገዒ ክወሰድ ይካኣል ዩ፡፡

ኣንቀፅ 15

ኣብ ሃገራዊ ሕጊ ክሟልኡ ዝግብኦም ሃገራት ወይከዓ ተበፃሐነትን ረብሓ ምምቃል ንምትግባር ዘግልግሉ ናይሕጊ መመዘኒታት፣

1. ሕድ ሕድ ወገን ዘረመላዊ ሃፍቲታት ንምጥቃም ተስማሚ/ ወፅኢታዊ፣ ተመሳሳሊ ሕጊ፣ ምምሕዳራዊ ወይከዓ ናይ ፖሊሲ ሕጊ ክጥቀም ይግባእ፡፡ እዚኣም ሃገራት ድማ ቅድም ኣቢሉ ምስትዝተገለፀ ሃገራት ክስማሙ ኣለዎም፡ ንክሊቲኦም ወገናት ዘስማሙ ቓላትወን ክጥቀም ይግባእ፡፡ ናይ ካልእ ወገን ናይ ሕጊ መመዘኒ ብዘይፃባእ ሜልክእ ክጥቀሚሉም ግድን ዩ፡፡

2. ከሎም ወገናት ኣብ ላዕሊ ተገሊፁ ዘሎ ምዕራፍ 1 ማሰረት ብምግባር ተመጣጢ፣ ወፅኢታዊን ኣድላየ ዝኾነ ስጉምቲ ብምውሳድ ተወዳዳራይነት ዘይብሉ ኹነታት ምምችቻው ይግብኦም፡

3. ከሎም ወገናት ብዝካኣልዎ ማጠን ናይ ሃገር ወሽጢ ተበፃሐነት ብዘይ ኣጓንፍ መንገዲ ተመጣጢ ምትሕግጋዝ ብመፍጥር ናይ ረብሓ ምምቃል ሕጊ ወይከዓ ናይ ማምርሒ መመዘኒታት ምዕራፍ 1 ብምጥቃስ ከወፅኡ ይግባእ፡፡

ኣንቀፅ 16

ምስ ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ዝተኣሳሰረ ባህላዊ ፍልጠት ተበፃሐነትን ረብሓ ምምቃልን ናይ ሕጊ ወይ ከዓ ናይ ማምርሒ መመዘኒታት ምስ ሃገራዊ ሕጊ ምጥእኣም ይግብኦም፡

1. ሕድ ሕድ ወገን ምስ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ዝተኣሳሰረ ባህላዊ ፍልጠት ናብ ተግባር ዝወእለሉ ባይታ ንምፍጣር ተመጣጣኚ፣ ወፅኢታዊን ተቀራራቢን ዝኾነ ሕጋዊ፣ ምምሕዳራዊ ወይከዓ ፖሊሲታት ብምሕንፃፅ ናብ ተግባር ክኣቱ ይግባእ፡፡ ቅድም ኣቢሉ ዝተጠቀሱ ሕጊታት ማሰረት ብምግባር ናይቲ ሃገር ተወለድቲ ሰባትን ማሕበረሰባትን እጃሞም ከወፍዩ ምግባር ኣገዳሲ ዩ፡፡ ናይ ሓባር ስምምዕ ብምፍጣር ኣብ ሃገራዊ ተበፃሐነትን ረብሓ ምምቃልን ተግባራዊ ንምግባር ሕጊታት ወይከዓ ናይ ማምርሒ መመዘኒታት እቶም ሰባት ኣብዘለወሉ ዓዲ ክሰርሑ ምግባር ኣገዳሲ ዩ፡፡

2. ሕድ ሕድ ወገን ኣብ ላዕሊ ተገሊፁ ዘሎ ምዕራፍ 1 ማሰረት ብምግባር ተመጣጣኚ፣ ወፅኢታዊን ኣድላይ ዝኾነ ስጉምቲ ብምውሳድ ተወዳዳራይነት ዘይብሉ ኹነታት ምምችቻው ይግብኦም፡

3. ኩሉም ወገናት ብዝካኣልዎ ማጠን ናይ ሃገር ወሽጢ ተበፃሐነትን ረብሓ ምምቃልን ብዘይኣዳንፉ መንገዲ ተመጣጣኚ ምትሕግጋዝ ብምፍጣር ነቶም ሕጊታት ወይከዓ ናይ ማምርሒ መመዘኒታት ኣብልዕሊ ኣብ ምዕራፍ ሓደ ብትጠቀሰሉ መንገዲ ምስራሕ ይክእሉ ዩም -

<u>ኣንቀፅ 17</u>

<u>ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲታት፣ ኣጠቓቕማ ምቁፅፃር</u>

1. ንሕጊ ምክባር ደገፍ ንምግባር ሕድ ሕድ ወገን ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ኣጠቃቅማ ንምርግጋፅ ቁፅፅርን ተሓታታይነትን ንምትብባዕ ኣድላይ ዝኾነ ስጉምቲ ምውሳድ ይክእል ዩ፡፡ እቶም ስጉምቲታት ዝሕዝዎም ሃገራት፣

(ሀ) ሓደ ወይ ከዓ ብዝሕ ዝበለ ናይ መቆፃፀሪ ነጥቢታት ምወፃእ

(i). እቶም ዝወፁ መቆፃጎሪ ነጥቢታት ይእኽቡ ወይከዓ ንቅበሉም ቅድም ኣቢሉ ንዝተገለፁ ነገር ዝሕግዙ፣ ኣድላይ ሚዲኤታ ናይቲ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ማበገቢ ኣበይ ከምዝኾነ ይነግረና፡፡ ብሓባር ንምስምምዕ ዘሕግዙ ቃላት ወይከዓ ናይዘረመላዊ ሃፍቲታት ኣጠቃቀማ ክኸወን ይክእል፡፡

(ii) ሕድ ሕድ ወገን ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ዝጥቀሙ ሰባት ንምቁፅፃር ዝዳለው መቆፃፀሪ ነጥቢታት ኣድላይነት ዘለዎን ከከምኹነታቱ ዝቐያየሩ ክኸወን ይግባእ፡፡ እቲ ዝቐርብ ሚዲእታ ኣብ ላዕሊ ምዕራፍከምዝትገለፀ ዓይነት ቼክ ፓይንት ክከወን ግድን ዩ፡፡ ሕድ ሕድ ወገን ኣድላይ፣ ወፅኢታዊን ተመጣጣኚ ዝኾነ ስጉምቲ ብምውሳድ ተወዳዳራይነት ዘይብሉ ኩነታት ምፍጣር ይግባእ፡፡

(iii) እዚኦምሚዳእታታትብተወሳኪወን ዓለምለኸ ተቀባሊነት ዘለዎ ናይ ወድድር ሰርተፊኬት ከምኣድላየነቱሓቢሩ ይቀርብ፡፡ ኣታኣማሚ ሚዳእታ እንተሃልዩ ግና ንዝምልከቶም ብሄራዊ

ትካላት ክቀርብ ይክእል፡፡ ከምኡነታቱወን ተበፃሐነትን ረብሓ ምምቃልን ነቶም ወገናት ክቀርብ ኣለዎ፡፡

(iv) መቆፃፀሪ ነጥቢታት ወፅኢታዊ ክኾኑ ይግባእ፡፡ኣብ ንዑስ ምዕራፍ፣

(ሀ) ንዝተገለፁ ነገር ንምትግባር ኣብይ ተራ ከፃውቱ ይግባእ፡፡ ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ኣብ ጥቅሚ ክወእሉ ክገብሩ ይግባእ ወይከዓ ጠቀምቲ ዝኾኑ ሚዳእታ ክንእክብ ካለና ንፅንዓትና፣ ንዕብየት ንፈጠራ፣ ቅድሚ ዕዳጋ ምውዓሉም ወይከዓ ንሸቀጥ ክነወእሎም ንክእል፡፡

(ለ) ንዘረሜል ሃፍቲታት ንዘቅርቡን ንዝጥቀሙ ሰባት ምብርትታዕ ንሓባር ስምምዕ ዝረድኡ ቃላት ምጥቃም፡ እዚኦም ድማ ሚዳዕታታት ንምልወዋጥ ይጠቅመና፡፡ ንዚኦም ቃላት ኣብ ተግባር ንምውዓል ሪፖርት ንምፅሃፍ ኣብይ ሓገዝ ይሕበና፡፡

(ሐ) ብዙሕ ገንዘብ ዘፍሓቱ ንምርድዳእ ዝሕግዙ ማርሒታትን መንገዲታትን ክጥቀሙ ምትብባእ፡፡

2. ብኣንቀፅ 6 ምዕራፍ 3 (ሰ) ማስረት ፍቃድ ወይከዓ ተመጣጣኚ ዝኾነ ቃል ምጥቃም፡ ኣድላይ ተኾይኑ ተበፃሐነትን ረብሓ ምምቃልን ዓለም ለኸ ተቀባሊነት ዘለዎ ናይ ወድድር ሰርተፊኬት ምትሃዝ የድሊ፡፡

3. ናይ ዓለምለኸ ተቀባሊነት ዘለዎ ናይ ወድድር ሰርተፊኬት ምሓዝ ናይ ዘረመላዊ ገብቲታት ክንደይ ቦታ ከምዝሸፈኑን ከምዝተባፅሐቅድም ኣቢሉ ዝተገለፁን ዝተስማምዑን ቃላት ከምዝለው ከምሚዳእታ ክቀርብ ይክእል፡፡ ከምኡወን ኣብሃገር ወሽጢ ተበፃሐነትን ረብሓ– ምምቃልን ሕጊ ወይከዓ ናይ ሕጊ መመዘኒታት እቲ ኣካል ክንደየሃይ ከምዝቅረበ ንምፍላጥ ይረድእ፡፡

4. ዓለምለኸ ተቀባሊነት ዘለዎ ናይ ወድድር ሰርተፊኬት ነቶም ዝስእሉ ዝተወሰኑ ሚዳእታታት ክሕዝ ኣለዎ፡፡ ኣተኣማሚ ንምኳን፣

(ሀ) ዝሃቦ ባዓል ስልጣን
(ለ) ክተሃበሉ ዕለት
(ሐ) ዘቅርብ ሰብ
(መ) ናይቲ ሰርተፊኬት ዝተፈለየ ማለይ
(ሠ) መጀመሪያ ንክዋሃቦ ዝሓተተ ሰብ
(ረ) ዝጠቅሶ ነገር ወይከዓ በቲ ሰርተፊኬት ታይ ዓይነት ናይዘረመላዊ ሃፍቲታት ይቀርቡ፣
(ሰ) ብሓባር ዝተስማምዑ ቃላት መዓዝ ከምዝኮኑ ዝተረጋገፀሉ
(ሸ) ቅድም ኣቢሉ ዝተጠቀሰ ነገር ንምሕላው ሚጋገፂ
(ቀ) ንንግዲ ወይከዓ ንዘይንግዲ ዝጥቀምሉ

<u>ኣንቀጽ 18</u>

<u>ብሓባር ዝተስማምዑሎም ቃላት ዘሟእዎ ነገር</u>

1. ኣንቀፅ 6 ምዕራፍ 3 (ሰ) (i)ን ኣንቀፅ 7 እንትትግበር ከሎ ሕድ ሕድ ወገን ንዘረመላዊ ሃፍቲታትን ባህላዊ ፍልጠት ንዘቅርቡን ንዝጥቀሙ ሰባት ከተባብው ይግባእ፡፡ምስ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ዝተኣሳሰሩ ባህላዊፍልጠታት ብሓባር ዝተስማምዕሎም ቃላት ክኣትወን ሕጊ ክወፅኣሎም ይግባእ፡፡ ዘየስምምዑ ሃገራት ተባሒሎም ዝጥቀሱ፣

ሀ. ዘየስማምኡ ሃገራት እንታይ ከምዝኾኑ ምጥቃስ ፍታሕ ንምሃብ ዝተፈላለየ መንገዲ ምጥቃም፣

ለ. ዝትግበር ዝግብኦ ሕጊ

ሐ. ካልኦት መፍትሒ ዝኾኑ ኣማራፂታት ምውሳድ ንኣብነት ናብ ዳያኑ ነቲ ነገር

ምውሳድ፣

2. ሕድ ሕድ ወገን ናይባእሎም ሕጋዊ መንገዲታት ብምጥቃም ዝተፈላለዩ መፍቲታት ምውሳድ፡፡ ነዚ ከገብሩ ከለው ናይቲ ሕጊ መማዝኒታት ኣብ ረብሓምውዓል፡፡ብፍላይ ብሓባር ዝተስማምዑሎም ሃገራት ፀገም ዝፈጥሩ ተኮይኖም ደጊምካ ምርኣይ፡፡

3. ሕድ ሕድ ወገን ወፅኢታዊ ዝኾነ ስጉምቲ ምውሳድ፡፡

ሀ. ፍትሒ ንኽሉክባፃሕ ምግባር

ለ. ሓደ ኣይነት ምርድዳእ ንምፍጣር ዝተፈላለዩ መንገዲታት ምጥቃምን ናይ ወፃእ ናይ ዳያኑ ወሳነታት ኣብቲ ሃገር ወሽጢ ክትግበሩ ምትብባእ፡፡

4. ናይዚ ኣንቀፅ እዚ ወፅኢታውነት ብኩሉም ወገናት ኣብቲ ኮንፈረንስ ተራእዩ ነይሩ፡፡ ኩሉም ወገናት እቲ ኘሮቶኮል ብኣንቀፅ 31 መሰረት ክትግበር ተስማሚዎም ዮም፡

ኣንቀፅ 19

ኣብነት ዝኾኑ ናይ ስምምዕ ሓረጋት

1. ሕድ ሕድ ወገን ኣብቲ ሃገር ወሽጡን ካብ ወፃኢ ሃገር ዝርኸቡ ናይ ስምምዕ ሓረጋት ከዓብዩን እዋናዊ ኽኾኑን ኣድላይ ዝኾነ ምትብባዕ ክገብር ይግባእ፡፡

2. ኩሉም ወገናት ዝተሳተፍሉ ኮንፈረንስ ናይ ኩሉም ወገናት ኣኼበ ከምዝምዃኑ ማጠን ናይ ሃገር ወሽጡን ናይ ወፃኢ ሃገር ናይ ስምምዕ ሓረጋት ንቲ ኘሮቶኮል ኣብነት ኮይኖም

ኣንቀፅ20

ናይ ስምምዕ ደንቢታት፣ መምርሒታትን ፅቡቅ ተሞክሮታት ወይከዓ ደረጃታት፣

1. ሕድ ሕድ ወገን ተቀባሊነት ዘለዎም ናይ ስምምዕ ደንቢታት፣ መምርሒታት ፅቡቅ ተሞክሮታት ወይከዓ ደረጃታት ከምኩነታቱ ከበረታትዕ፣ ንክኣብዩ ሓገዝ ምግባር እዋናዊ ኽኾኑ ተበፃሒነትን ረብሓዎም ቃልን ከረጋግፁ ምግባር ይግብኦ፡፡

2. ኩሉም ወገናት ዝተሳተፍሉ ኮንፈረንስ ነዚ ኘሮቶኮል ንምፍራም ዝተኣከበሉ ከምዃኑ ማጠንተቀባሊነት ዘለዎምናይ ስምምዕ ደንቢታት፣ መምርሒታት፣ ፅቡቅ ተሞክሮታት ወይከዓ ደረጃታት ኣብ ግምት ወሽጢ ምእታው ይግብኦም፡ ብተወሳኪውን ፍሉይ ዝኾኑ ደንቢታት፣ መምርሒታት፣ ፅቡቅ ተሞክሮታትን ደረጃታትን ናብ ተግባር ክልወጡ ፃዕሪ ክገብሩ ኣለዎም፡

ኣንቀፅ 21

ግንዛበ – ምህባይ / ምልዕኣል

ሕድ ሕድ ወገን ዘረማዊ ሃፍቲታትን ምስኡ ዝተኣሳሰረ ባህላዊ ፍልጠት ዘለዎም ረብሓ ኹሉ ሰብ ክፈልጥ ናይ ግንዛበ ምልዕኣላት ስራሕቲ ክሰርሕ ይግባእ፡፡ ከምኡውን ተባፃሐትን ረብሓ ምምቃል ዝማስሉ ሃገራትውን ሓበርም ክረኣዩ ምግባር ይግባእ፡፡ ነዚ ነገር እዚ ንምትግባር ዝወሰዱ ስጉምቲታት፣

ሀ. ነዚ ኘሮቶኮል እዚ ምስ ዕላምኡ ምፍላጥ

ለ. ናይቲ ሃገር ተወለድቲ ሰባትን ማሕበረሰባትን ሰብ ብፅሐትን ዝጠምር ኣኼበ ምዝግጃው፡፡

ሐ. ንወዲ ዓዲን ንማሕበረሰባትን ንሰብ ብፅሐትን ብቐለሉ ዝሕገዝሉ ትካል ማማስራት፣

መ. ብደረጃ ሃገር ሚዳእታ ዝህብ ትካል ምምስራት

ሠ. ናይ ስምምዕ ደንቢታት፣ ማምርሒታት፣ ፅበቅ ተሞክሮታት ወይከዓ ደረጃታት ንወዲ ሃገር፣ ንማሕበረሰብን ንሳብ ብፅሐት ምፍላጥ፣

ረ. ናይ ወሽጢ ሃገር፣ ናይ ክልል፣ ብደረጃ ዓለም ዝተረኸቡ ልምዲታት ምልወዋጥን ምፍላጥን፣

ሰ. ንዘረማዊ ሃፍቲታትን ምስኡ ዝተኣሰረ ባህላዊ ፍልጠት ዝጥቀማ ዝቅርቡ ሰባትን ዘለዎም ተበፃሕነትን ረብሓ ምምቃልን ዝምልከቱ ሕጊታትን ማምርሒታትን ምምሃርን ስልጠና ምሃብን፣

ሸ. ወዲ ዓዲ፣ ማሕበረሰባትን ሰብ ብፅሐትን እዚ ኘሮቶኮል እዚ ናብ ተግባር ክኣትው ከሎ ኣዶም ኣእትዮም ክዋስኡ ምግባር፣

ቀ. ናይቶም ወዲዓዲንሕበረሰባትን ኘሮቶኮልን ማምሪሒታትን እቲ ማሕበረሰብ ክፈልጦን ክግንዘቦን ዝተፈላለየ ትምህርቲ ምሃብ፣

ኣንቀፅ 22

ዓቅሚ ህንፀት

1. ኩሎም ወገናት ዓቅሚ ህንፀት ንምትግባር ክተሓባበሩ ይግባእ፡፡ ዓቅሚ ብምህባይ፣ ሃፍቲ ሰብ ብምጥንካር ናይ ትካል ዓቅሚ ብምጥንካር እዚ ኘሮቶኮል እዚ ወፅኢታዊ ብዝኾነ መንገዲ ንክትግበር ክተሓባበሩ ይግባእ፡፡ ነቲ ተግባር ዝፍፅሙ ዝኣብዩ ሃገራት ብፍላይ ትሑቅ እቶት ዘለዎም ሃገራትን እና እሽታይ ደሴታትን ዩም፡ ኣብዚ ብተወሳኪ ኢኮኖሚ ዘንቀሳቅሱ ወገናት፣ ዓለም ለኸ፣ ክልላዊን ሃገራዊ ትካላት ነዚ ተግባር ክፍፅሙ ይግባእ፡፡ ብዚ ማስረት ኩሎም ወገናት ወዲዓዲን ማሕበረሰባትን ሰብ ብፅሓታትን ማንግስታዊ ዘይኮኑ ትካላት፣ ወልቀ ትካላት ነዚ ተግባር ንክፍፅሙ ኹነታት ከማቻችውሎም ይግባእ፡፡

2. እንደምህበሉ ዝርከቡ ሃገራት ብፍላይ ትሑቅ ዝኾነ ኢኮኖሚ ዘለዎም ሃገራትን እናሽተይ ደሴታት ዝርከቡ ወገናት ኢኮኖሚ ዘንቀሳቅሱ፣ ሃብታም ዝኾኑ ትካላት እቲ ስምምዕ ኣብ ሽትኡ ንክበፅሕ ብዓቅሚ ህንፀት ተግባር ክረባረቡ ይግባእ ነዚ ኘሮቶኮል ምትግባርውን እጃሞም ከወፍዩ ይግባእ፡፡

3. ነዚ ፕሮቶኮል ኣተገባብራ ኣድላይ ስጉምቲ ምውሳድ ግቡእ እንትኮነ ኳ ኣብ ዝኣብዩ ሃገራት ዝርከቡ ወገናት ብፍላይ ዝተሓተ ኢኮኖሚ ዘለዎም ሃገራት ኣናሽታዩ ደሴታትን ናይኢኮኖሚ ምምሕያሽ ዘምፁኡ ሃገራትን ዘድልዮም ሃገራዊ ህንፀት ታይ ኣይነት ከምዝኮነ፣ ቅድሚት ዝሕብሉ ነገር፣ ባእሎም ተገሚዒም ክገልፁ ይግባእ፡፡ ኣዚ ንምትግባር ከሎም ወገናት ንወዲ ዓዲን ንማሕበረሰብን ቅድሚት ክሰርሑ ይግባእ፡፡ ካብዚ ብተወሳኪውን ንደቀንስቲዮ ጠምት ክገብሩሉን ይግባእ፡፡

4. ነዚ ፕሮቶኮል ናብ ተግባር ንምውዓል ሃገዝ ዝገብሩ ዓቅሚ ህንፀትን ዕብየትን ዝሰርሑ ዝግቡኦም ኣብቶም ዝስዕቡ ቁልፊ ሃነራት ዩ፡፡

ሀ. ዓቅሚ ኣተገባብራን ናይዚ ፕሮቶኮል ሕጊ ተገዛኢ ምኳን፣
ለ. ብሓባር ዝሰማሙ ቃላይ ናይ ምፍላጥ ዓቅሚ
ሐ. ናይ ሃገር ወሽጢ ሕጊ፣ ምምሕዳራዊ ወይከዓ ፖሊሲ ምሕንፃፅ ተበፃሐነትን ረብሓ ምምቃልን ንምትግባር ነዚኦም ሃገራት ንምፍላጥ ዓቅሚ ህንፀት ኣድላይ ዩ፡፡
መ. ሃገራት ኣብ ወሽጦም ዝተሰርሑ ፃንኢታት ብምትብባእ፣ ኣቅሚታት ብምፍጣር ዘረመላዊ ሃፍቲታት ክወስኩን ከሜብሉን ዝገብር ዓቅሚ ህንፀት ምግባር፣

5. ካን ኣንቀፅ 1 ክሳብ 4 ዘለው ሃገራት ንምትግባር በቲ ኣንቀፅ ማስረት ዝወሰድ ስጉምቲ ዝሕዞም ሃገራት፣

ሀ. ናይ ሕጊን ናይ ትካል ዕብየት፣

ለ. እትሃዊን ሜዛረ ዝኾነ ስምምዕ ክግበር ምትብባእ፡፡ ብሓባር ንምስምማዕ ዘክእሉ ቃላት ዝምልከት ስልጠና ምሃብ፡፡

ሐ. ዝወፁ መምርሒታት ምቁፅፃርን ናብ ተግባር ክኣትው ምግዳድ፣
መ. ናይ መራከቢ ማስርሒታት ብቐሊሉ ተባፃሒ ዝኾነ ምዝግጃው ንኢንተርኔት ማስረት ዝገበረ ተበፃሐነትን ረብሓ ምምቃልን ዘሳልጥ መንገዲ ምጥቃም፡፡
ሠ. ግምታዊ ዝኾኑ መንገዲታት ምጥቃምን ምፍላይን
ረ. ምስ ስነ ሕይወት ዝተኣሳሰረ ፅንዓት ምግባር፣
ሰ. ናይ ቴክኖሎጂ ስግግር፣ ማስረተ ልማት ምምላእ፣ ነቲ ቴክኖሎጂ ስግግር ዝተሳለጠ ንምግባር ቴክኒካዊ ዝኾነ ዓቅሚ ህንፀት ምክያድ፡፡ ስልጠናታት ምውሳድ ኣድላይ ዩ፡፡
ሸ. ተበፃሐነትን ናይ ረብሓ ምምቃል ተግባራዊ ንብዝሃ ሕይወት ብቀፃሊነት ንምጥቃምን ከይጉዳእ ንምሕላውን ዝለዓለ ተራ ከምዝፃወት ንዝምልከቶም ኣባላት ምሕባር፡፡
ቀ. ግዱሳት ሰብ ብፅሒት ንተበፃሐነትን ንረብሓ ምምቃል ዝሰርሕዎ ስራሕቲ ብዝበለፀ ንክቅፅሉሉ ፍሉይ ዝኾነ ጠምት ምሃብ ዓቅሚ ህንፀትወን ምግባር፡፡
በ. ወዲ ዓዲን ማሕበረሰባትን ንደቀኣንስቲዮ ፍሉይ ጠምት ክሕቡ ብምግባር ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ተበፃሐነት ክነብሮ ከምኡውን ናይ ባህላዊ ፍልጠት ምስ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ዝተኣሳሰሩ ብኣግባብ ኣብ ጥቅሚ ክወእሉ ንምግባር ዓቅሚ ህንፀት ብምግባር ፍሉይ ጠምት ምሃብ፡፡

6. ብሃገር፣ ብክልልን ብዓለምለኸ ደረጃታት ዝሰርሑ ናይ ዓቅሚ ህንፀትዕብየትን ሚዳእታታት ዝትግበሩሉ ኣንፈት ካብ 1 ክሳብ 5 ብዝትጠቀሱ ዝርዝራት ኾይኑ ንተበፃሐነትን ንረብሓ ምምቃል ማስረት ገይሮም ዮም ዝትግበሩ፡፡ እዚኦም ሃገራት ኣብ ሽትኡ ንምበፃሕ ምትሕብባርን ዓቅሚ ህንፀትን ዋና ማስርሒ ዮም፡

ኣንቀፅ 23

ምስግጋር ቴክኖሎጂ ምትሕብባርን ምትሕግጋዝን

ናይቲ ስምምዕ ኣንቀፅ 15፣16፣18ን 19 መሰረት ብምግባር ኩሉም ወገናት ብቴክኒካል፣ ብሳይንሳዊፅንዓትን ብዕብየት ኘሮግራም ክተሓባበሩን ክተሓጋገዙን ይግባእ፡፡ ናይ ባዮሎጂካል ፅንዓት ተግባራት ሓዊሱ ናይቲ ኘሮቶኮል ዕላማ ኣብ ሽትኡ ንምብፃሕ ፃዕረ ክገብሩ ይግባእ፡፡ ኩሉም ወገናት ቴክኖሎጂ ክባፃሕ፣ ናይ ቴክኖሎጂ ስግግር ክካየድ ዝምዕብሉ ወገናት ከተባብኡ ይግባእ፡፡ ብፍላይ ዘይምዕበላ ሃገራትን ኣናሽተይ ደሴታት ዝምዕበሉ መንግስቲታት፣ ኢኮኖሚ ዘንቀሳቀሱ ትካላት ናይቲ ስምምዕ ዕላማ ኣብሽትኡ ንክበፅሕ ተስማምኢ ዝኾነ ቴክኖሎጂን ሳይንሳዊ መንገዲ ብምትላም ሓገዝ ክገብሩ ይግባእ፡፡ ዝካኣልን ኣድላይን ዝኾነ ናይ ምትሕብባር ተግባራት ንዘረመላዊ ሃፍቲታት ዝጥቀሙ ዘቅርቡን ወገናት ክፍፅሞ ይግባእ፡፡ በቲ ስምምዕ መሰረት ዘረመላዊ ሃፍቲታት ዝርከበሉ ሃገር ንካልኦት ወገናት ብቀሊሉ ክረክብዎ ናይምግባር መሰል ኣለዎ፡፡

ኣንቀፅ 24

ናይቲ ስምምዕ ወገናት ዘይኾኑ

ኩሉም ወገናት ናይቲ ስምምዕ ወገናት ዘይኾኑ ሰባት ነዚ ኘሮቶኮል እዚ ንክፈልጡን ናይ ተበፃሕነትን ናይ ረብሓ ምምቃል ዝምልከት ኣድላይ ዝኾነ ሚዳእታ ክሕቡን እጃሞም ከወፍዩን ከበረታትዕዎም ይግባእ፡፡

ኣንቀፅ 25

ሃፍቲታትን ናይ ገንዘብ ኣጠቃቅማ

1. ነዚ ኘሮኮል ናብ ተግባራት ንምልዋጥ ዘድልዩ ናይ ገንዘብ ሃፍቲታት ዝምልከት ኩሉም ወገናት ናይቲ ስምምዕ ኣንቀፅ 20 ኣብ ግምት ምእታው ይግብኦም፡፡

2. ናይቲ ስምምዕ ናይ ገንዘብ ኣጠቓቅማ መምርሒ ነቲ ኘሮቶኮል ናይ ገንዘብ ኣጠቃቅማ ኮይኑ የገልግል፣

3. ኣብዚ ኘሮቶኮል ብኣንቀፅ 22 ዝተጠቀሰ ዓቅሚ ህንፀትን ዕብየትን ዝምልከት ናይቶም ወገናት ኮንፈረንስ ከምዚ ኘሮቶኮል ኣኼበ ኮይኑ የግልግል ዩ፡፡ ናይ ገንዘብ ኣጥቃቅማ መብርሒ ኣብ ኣንቀፅ 2 ዝተጠቀሰ ኣብቲ ኮንፈረንስ ብኩሉም ወገናት ተቀባሊነት ሪኩቡ ዩ ዝምዕበሉ ሃገራት ወገናት ብፍላይ ትሑት ኢኮኖሚ ንዘለዎም ሃገራት ፍሉይ ጠመት ክገብሩ ይግባእ፡፡

4. ኣብ ላዕሊ ተገሊፁ ብዘሎ ኣንቀፅ 1 ኩሉም ወገናት ናይ ዝምዕበሉ ሃገራት ድሌት ኣብ ግምት ወሽጢ ምእታው ይግብኦም፡፡ ብፍላይ ትሑት ኢኮኖሚ ዘለዎም ሃገራት ኣናእሽተይ ደሴታት ዝማእበሉ ሃገራት ይርከብሉ፡፡ ኢኮኖሚ ዘንቀሳቅሱ ሰባት ዓቅሚ ህንፀት ብምትግባር ናይ ዕብየት መመዘኒታት ብምጥቃም ናይቲ ኘሮቶኮል ዕላማ ኣብሽትኡ ክበፅሕ እጃሞም ከወፍዩ ይግባእ፡፡

5. ናይቲ ስምምዕ ናይ ገንዘብ ኣጠቓቕማ ማሞርሒ ኣብቲ ኮንፈረንስ ወሳነ ዝተወሃበሉ ኣድላይ ነገር ዩ፡፡ ነቲ ኘሮቶኮል እዚ ቅድሚ ምስምማዑም ብክልተ ሓሳብ ደረጃ ተኣማሚኖሙ ዮም፡፡ ነዚ ኣንቀፅ እዚ ናብ ተግባር ንምልዋጥ ነቲ ኘሮቶኮል ምጥቃስ ይካኣል ዩ፡፡

6. ዝማዕብሉ ሃገራት ወገናት ሃገዝ ክሕቡ ይክእሉ፡፡ ክምዕብሉ ሃገራት ወገናትን ኢኮኖሚ ዘንቀሳቕሱ ሰባትን ገንዘብን ካልኦት ፍልፍላት ብምቕራብ እቲ ኘሮቶኮል ናብ ተግባር ዝኣትወሉ ባይታ ከማቻችው ይክእሉ፡፡ ነዚ ነገር ብሓባር፣ ብክልል ወይከዓ ናይ ምትሕግጋዝ ማንገዲታት ክክተሉ ይግባእ፡፡

ኣንቀጽ 26

ናይቶም ወገናት ኮንፈረንስ ንዚ ኘሮኮል ዝፈረሙ ወገናት ኣኼበ ኾይኑ የግልግል

1. ናይቶም ወገናት ኮንፈረንስ ንዚ ኘሮቶኮል ዝፈረሙ ወገናት ኣኼበ ኾይኑ የግልግል፡፡

2. ናይቲ ስምምዕ ኣባል ዝኾኑ ወገናት ግና ናይ ኘሮቶኮል ኣባል ዘይኾኑ ወገናት ኣብቲ ኣኼበ ታኣዛቢ ዝነበሩ ወገናት ነቲ ኘሮቶኮል ክፍረም ከሎ ኣብቲ ኣኼበ ዝነበሩ ሰባት ሕዚወን ከምተኣዛባይ ኮይኖም ክወሰዱ ይካኣል ዩ፡፡ ናይቶም ወገናት ኮንፈረንስ ከም ወገናት ኣኼበ ኮይኑ ዘግልግል እንተኮይኑ ብቲ ኘሮቶኮል ዝወሰኑ ወሳነታት ነቲ ዝፈረሙ ጥራሕ ዩ ብቲ ኘሮቶኮል ዝወሰኑ ወሳነታት ነቲ ዝፈረሙ ወገናት ጥራሕ ዩ ዘግልግል፡፡

3. ናይቶም ወገናት ኮንፈረንስ ከም ወገናት ኣኼበ ኾይኑ ዩ ዘግልግል፡፡ እቲ ኣኼበ ድማ ኘሮቶኮል ንምፍራም ኣብፂሁ፡፡ ዝኾነ ይኹን ናይቲ ኮንፈረንስ ኣባል ብቲ ስምምዕ መሰረት ተወካሊ ክቅምጥ ይክእል ዩ፡፡ ኣብቲ እዋን ግና ኣባል ዘይኾነ ወገን ንዝተመረፁ ወገናት ክትክእ ኣይክእልን፡፡ በቲ ኘሮቶኮል መሰረት ወን ክምረፅን ኣይክእልን፡፡

4. ናይቶ ወገናት ኮንፈረንስ ከም ወገናት ኣኼበ ኾይኑ ዩ ዝርኣይ በዚ ኘሮቶኮለ መሰረት፡፡ ነዚ ኘሮቶኮል ንምትግባር ቀፃላይነት ዘለዎ ጠመተ ምግባር ኣድላይ ዩ፡፡ ነዚ ዕድል ብምጥቃም ዝወሰኑ ወሳነታት ወፅኢታዊ ብዝኾነ ሜልከኡ ተግባራዊ ክኸወን ግድን ዩ ዝርዝር ተግባራትወን በቲ ኘሮቶኮል መሰረት ምወፅእ ኣድላይ ዩ እቶም ዝርዝር ተግባራትወን፡ –

ሀ. ነዚ ኘሮቶኮል ተግባራዊ ንምግባር ኣድላይ ዝኾኑ ሪኢቶታት ምእካብ ኣድላይ ዩ

ለ. ዝምልከቶም ኣካላት ነዚ ኘሮቶኮል ኣብምትግባር እጃሞም ከወፍዩ ምትብባእ ምግባር፡፡

ሐ. ኣድላይ ዝኾነ ምትሕብባርን ግልጋሎትን ምድላይን ኣብ ጥቅሚ ምወዓል፡፡ ብኣለምለኸ ትካላት ዝቀርቡ ሚዲኤታት ብኣግባቡ ንረብሓምወዓል፡፡ መንግስታዊን ዘይመንግስታዊ ትካላት ኣብቲ ተግባር ክዋስኡ ምግባር፡፡

መ. ብቲ ኘሮቶኮል ኣንቀፅ 29 መሠረት ዝተረኸቡ ሚዲኤታት ናብ ዝምልከቶም ኣካላት ቀልጢፉ ክመሓለፍ ምግባር፣ ዝኾነ ይኹን ኣካል ዘቅርቦ ሚዲኤታን ሪፖርትን ፍሉይ ጠመተ ሂብካ ምርኣይ፣

ሠ. ኣብቲ ኘሮቶኮልን ኣብቲ ተወሳኪ ሚዲኤታን ዝቀረቡ ማሞርሒታትን መመሓየሽ ሃሳባትን ኣብ ግምት ኣእቲካ ምትግባር፣ ብተወሳኪወን ንቲ ኘሮቶኮል ዝምልከቱ ተወሳኪ ሚዲኤታት ነቲ ኘሮቶኮል ንምትግባር ኣድላይነት ስለዘለዎም ናይ ረብሓምወዓል፡፡

ረ. እቲ ኘሮቶኮል ኣብ ተግባር ክወእል ዝሕግዙ ዝተፈላለዩ ሃገራት ምትግባር፣

5. ኣብቲ ኮንፈረንስ ዝተተግበሩ ማሞርሒታትን ናይቲ ስምምዕ ገንዘብ ኣጠቃቀማ ዝምልከት ሕጊ ናብ ተግባር ክልወጡ ይግባእ፡፡ ከሉም ወገናት ኣብቲ ፕሮቶኮል ዝተሰማምኡሉ ሃገራት ናይቲ ፕሮቶኮል ኣኼባ ኮይኑ የግልግል፡፡

6. ናይቲ ኮንፈረንስ ናይ መጀመሪያ ኣኼባ ነዚ ፕሮቶኮል ዝፈፀሙ ወገናት ኣኬባ ኮይኑ የግልግል፡፡ ብቲ ሴክሪታሪያት ትካልወን ተቀባሊነት ይረክብ፡፡ እዚ ፕሮቶኮል ናብ ተግባር ክኣትው ከሎ ናይቲ መጀመሪያ ኣኼባ ወሳነታት ከምዝለው ይቅበሉም ሓንደበታዊ ኣኼባ ብኩሉም ወገናት ተተኻይዱን ወሳነታትወን ተሓሊፎም ነቲ ፕሮቶኮልወን ከምዝሉ የግልግል፡፡

7. ናይቲ ኮንፈረንስ ሓንደበታዊ ኣኼባ ነቲ ፕሮቶኮል ዝፈረሙ ወገናት ኣኼባ ኮይኑ የግልግል፡፡ ኣብ ካልእ ማእልቲወን እቲ ኮንፈረንስ ተተኻይዱ ናይ ኩሉም ወገናት ኣኼባ ኮይኑ የግልግል፡፡ ዝኾነ ይኹን ወገን ብፅሒፍ ኣኼባ ይገበረለይ ኢሉ እንተሓቲቱ ካብ 6 ወርሒ ብዘይበለፀ ኣኼባ ክፅዋእ ይካኣል ዩ፡

ናይዚ ኣኼባ ግና ስለዝኾኑ ወገናት ክድግፍዎ ይግባእ፡፡

8. ናይ ሕቡራት መንግስቲታት ፍሉይ ትካላት ዝኾኑን ዓለምላኺ ኤጀንሲ ኣቶሚክ ኢነርጂ ብተወሳኪወን ዝኾነ ይጫን ናይ መንግስቲ ኣባል ተኣዛቢ ወገናት፣ ናይቲ ስምምዕ ኣባል ዘይኾኑ ወገናት ኣብቲ ኣኼባ ናይተኣዛቢነት ማዕል ክረክቡ ይግባእ፡፡ ዝኾነ ይኹን ትካል፣ ኤጀንሲ ብሓፈራዊ ወይከዓ ዓለምላኺ፣ መንግስታዊ ወይከዓ ዘይመንግስታዊትካለት በዚ ፕሮቶኮል ዝተገለፀሃገራት ይምልከቶም ዩ፡፡እቲ ሴክሬታሪያት ድማ እዚኦምትካላት ኣብቲ ኣኼባንክረኸቡ ክእድማምይክእል ዩ፡፡ ነቲ ኣኼባ ክእዘቡ ዝክእሉ ግናሲሶ ዝኾኑ ወገናት ኣብቲ ኣኼባ ናይተኣዛቢነት ማዕል ክረክቡ ይግባእ፡፡ ዝኾነ ይኹን ትካል፣ ኤጀንሲ ብሓፈራዊ ወይከዓ ዓለምላኺ፣ መንግስታዊ ወይከዓ ዘይመንግስታዊ ትካላት በዚፕሮቶኮል ዝተገለፁ ሃገራት ይምልከቶም ዩ፡፡ እቲ ሴክሬታሪያት ድማ እዚኦም ትካላት ኣብቲ ኣኼባ ንክረኸቡ ክእድማም ይክእል ዩ፡፡ ነቲ ኣኼባ ክእዘቡ ዝክእሉ ግና ሲሶ ዝኾኑ ወገናት ነቲ ሓሳብ ክድግፍዎ ጥራሕ ዩ፡፡ ኣብዚ ኣንቀፅ እዚ ዝተገለፆ ነገር ተግባራዊ ዝኾወን ኣብ ላዕሊ ኣንቀፅ 5 ዝተገለፁ ናይተኣዛባይ ምዝገባን ተሳታፋይነት ዝብሉ ሃገራት እንተተማሺኦም ዩ፡፡

ኣንቀፅ 27

ሓጋዚ ወገናት/ ኣካላት

1. ዝኾነ ይኹን ሃጋዚ ኣካል በቲ ስምምዕ ማዕረት ይምስረት ወይከዓ ነቲ ፕሮቶኮል ተጠቂምካ ክተጣይሽ ትክእል ኢካ፡፡ ኣብቲ ኮንፈረንስ ዝተወሰነ ወሳነ ወሳነ ነቲ ፕሮቶኮል ንምፍራም በቶም ኣካላት ዝተኻየዱ ኣኼባ ኾይኑ የግልግል፡፡ ኩሉም ወሳነታት ዝሰርሑ ስራሕቲ ንፁር ብዝኾነ መንገዲ ክቅምጥ ይግባእ፡፡

2. ናይቲ ስምምዕ ወገናት ናይቲ ፕሮቶኮል ኣባል ዘይክኾይኑ ይክእሉ፡፡ ኣብ ዝኾነ ይኹን ኣኼባ ግና ከምተኣዛባይ ኮይኖም ክቅመጡ ይክእሉ ዮም፡ ኣብቲ ስምምዕ ሃጋዚ ወገናት ዝነበሩ ሰባት ኣብቲ ፕሮቶኮልወን ተኣዛቢ ኾይኖም ክርኸቡ ይክእሉ ዮም፡ ብቲ ፕሮቶኮል ዝወሰኑ ወሳነታት ነቲ ፕሮቶኮል ዝፈረሙ ጥራሕ ዮም፡ ተሳታፊ ዝኾኑ፡፡

3. ናይቲ ስምምዕ ሃጋዚ ኣካላት በቲ ፕሮቶኮል ማዕረት ስርሖም ይሰርሑ ናይቶም ሃጋዚ ኣካላት ኣባል ብቲ ስምምዕ ማዕረት ንካልኦት ወገናት ተኪኦ ክቀርብ ይክእል፡፡ ግና

ንዝተሚራ ኣካል ዝኾነ ይኹን ሃጋዚ ኣካል ክትክአ ይግባኣን፡፡ በቲ ፕሮቶኮል ማሰረት፡፡

ኣንቀፅ 28

ቤት ፅሕፈት

1. በቲ ስምምዕ ኣንቀፅ 24 ማሰረት ቤት ፅሕፈት ይጥየሽ፡፡ ናይቲ ፕሮቶኮል ቤት ፅሕፈት ኾይኑ የግልግል፡፡

2. በቲ ስምምዕ ኣንቀፅ 24 ምዕራፍ 1 ማሰረት ናይቲ ቤት ፅሕፈት ስራሕቲ ይትግበሩ፡፡ ነቲ ፕሮቶኮልወን የግልግሉ፡፡

3. ፍሉይ ዝኾኑ ሃገራት እንተኣጋጠሞም እቲ ቤት ፅሕፈት ንዝህቦ ግልጋሎት ወፃኢ ዝገብሮ ነቲ ፕሮቶኮል ብዝፈረሙ ወገናት ይሽፈን፡፡ እቲ ኮንፈረንስ ነቲ ፕሮቶኮል ዝፈረሙ ወገናት ኣኼብ ኮይኑ የግልግል፡፡ ኣብ መጀመርያ ኣኼበኡ ኣድላይ ዝኾኑ በጀታት ኣማኡራርዩ ይወድእ፡፡

ኣንቀፅ 29

ቁፅፅርን ሪፖርት ምግባርን፣

ሕድ ሕድ ወገን ኣብቲ ፕሮቶኮል ዘለው ማጭሖታት ናብ ተግባር ምውዓሉም ክቆፃፀር ይግባእ፡፡ ኣብቲ ኮንፈረንስ ብኩሉም ወገናት ወሳነ ዝተበፅሓሉም ኣተገባብራን እዋንን ክቆፃፀር ይግባእ፡፡ ናቲ ኮንፈረንስ ወሳነታት ናይቲ ፕሮቶኮል ወሳነታት ኮይኖምዝግልግሉ ስለዝኾኑኣብቲ ኮንፈረንስ ዝቀረበ ሪፖርት ናይቲ ፕሮቶኮል ሪፖርት ኮይኑ ስለዘግልግል ነቲ ፕሮቶኮል ናብተግባር ንምልዋጥ ዝተወሰዱ ስጉምቲታት ክግለፁ ይግባእ፡፡

ኣንቀፅ 30

ኣብቲ ፕሮቶኮል እዚ ክሚእኡን ክበረታቱኡን ዝግብኦም ቅደም ሰኣባትን መንገዲታትን

እቲ ኮንፈረንስ ነቲ ፕሮቶኮል ዝፈረሙ ወገናት ኣኼብ ኮይኑ የግልግል ብመጀመርያ ኣኼበኦም ናይምትሕበባት መንገዲታትን ናይ ትካላትመንገዲታት ብዚ ፕሮቶኮል ማሰረት ክሚእኡን ክበረታትዑን ኣብ ግምት ወሽጢ ኣትዩ ዩ፡፡ እዚኦም ቅደም ሰኣባትን መንገዲታትን ምክሪታትን ሓገዛትን ይጠምር ዩ፡፡ ኣብ ምንገኦም ጉንፅታት እንተጋጠሞም ብቲ ስምምዕ ኣንቀፅ 27 ማሰረት ፍታሕ ይረከቡ፡፡

ኣንቀፅ 31

ገምጋምንዳሕሰሳዊ ፅሑፍ

እቲ ኮንፈረንስ ነቲ ፕሮቶኮል ዝፈረሙ ወገናት ኣኼብ ኮይኑ የግልግል ነዚ ፕሮቶኮል ናብ ተግባር ዝልወጠሉ ዕዋን ካብ ዝተስማምዑሉ ሃገራት ኹሉ ነቲ ፕሮቶኮል ንምፍራም ዝተኣኸበሉ ኮይኑ የግልግል፡፡ ናይቲ ፕሮቶኮል ወፅኢታውነት ዝምልከት ገምጋምዋን ይገብሩ፡፡

ኣንቀፅ 32

ፊርማ

እቲ ኘሮቶኮል ብተሰማምዑ ወገናት ብሕቡራት መንግስታት ዋና ቤት ፅሕፈት ዝርከቡ ኣብ ኒዮርክ ካብ 2 ለካቲት 2011 ክሳብ 1 ለካቲት 2012 ንፊርማ ተዳልዩ ይቅመጥ፡፡

ኣንቀፅ 33

ናብ ተግባር ዝእተወሉ እዋን

1. እዚ ኘሮቶኮል ናብ ተግባር ዝኣትወሉ እዋን ኣብዑም ዝተሰማምዑ ወገናት ዝርከቡ መንግስታት ወይከዓ ናይ ክልላት ናይ ኢኮኖሚምትሕብባር ዝገብሩ ትካላት ነቲ ስምምዕ ምስተቀበሉ፣ ምስ ኣፀደቅዎ፣ ማብል 15 መጎርሒ ምስተቀበልዎ ድሕሪ 19 መዓልቲ እዩ ናይ ተግባር ዝኣትው፡፡

2. እዚ ኘሮቶኮል እዚ ናብ ተግባር ዝኣትዎ እቲ መንግስቲ ወይ ከዓ ናይ ክልላዊ ምትሕብባር ትካላት ነቲ ኘሮቶኮል ተፅዲቆም፤ ተተቀቢሎም ወይከዓ ኣብላዕሊ ኣብ ምዕራፍ ሓደ ዝተገለፁ ሃገራት እንተተሟኢኦም ዩ፡፡ መንግስቲ፣ ናይ ክልላት ናይ ኢኮኖሚ ምትሕብባር ትካላት ዝወሰከ ነገር ወሲኮም ነቲ ስምምዕ ምስተቀበልዎ፣ ምስ ኣፀደቅዎ ድሕሪ 19 ማእልቲ እቲ ኘሮቶኮል ናብ ተግባር የኣትው፣

3. ኣብ ላዕሊ ምዕራፍ 1ን 2ን ተገሊፆም ዘለው ሃሳባት ብክልላት ናይ ኢኮኖሚ ምትሕብባር ትካላት ተቀሚጦም ዘለው ሃሳባት ልክእ ከምትወሳኪ ሃሳበት ገይሩ ናይ መንግሥቲ ኣባል ወይካዓ ትካል ክወስዶም ኣይግብኡን፡፡

ኣንቀፅ 34

ምዕቃብ

ነዚ ኘሮኮል እዚ ዝቃወም ዝኾነ ይኹን ሕጊ ክወፅእ የብሉን፡፡

ኣንቀፅ 35

ካብቲ ስምምዕ ምውፃእ

1. እዚ ኘሮቶኮል እዚ ናብ ተግባር ምስ ኣተወ ድሕሪ ክልተ ዓመት ዝኾነ ይኹን ወገን ካብቲ ኘሮቶኮል ንዝምልከቶ ኣካል ናይ ፅሑፍ መጫከቲ ብምቅራብ ክወፅእ ይክእል ዩ፡፡

2. ካብቲ ኘሮቶኮል ዝወፅእ ወገን መጫከቲ ኣቅሪቡ ተቀባሊነት ምስረኸበ ድሕሪ ሓደ ዓመት ክወፅእ ይግባእ፡፡ ወይከዓ ኣብቲ መጫከቲ ካብዝተጠቀሰሉ ዕለት ጀሚሩ ክወፅእ ይክእል ዩ፡፡

ኣንቀፅ 36

ዝተኣማሙኑ ፅሑፋት

ናይዚ ኘሮኮል ዘይተቀድሐ ጽሑፍ ብኣረብኛ፣ ብቻይንኛ፣ ብእንግሊዝኛ ፣ ብፈረንሳይኛ፣ ብሩሲያኛን በስፓኒሽን ክተፅሃፉ ሜኔረ ዝኾነን ዝተኣማምኑ ስለዝኾኑ ኣብቲ ሕቡራት መንግስታት ዋና ቤት ፅሕፈት ይቕመጡ፡፡

ነዚኣቶም ሃገራት ተረዲኦ– ብዘለኒ ሃላፊነት ተጠቂመ እዚ ኘሮቶኮል እዚ ወፅኢታዊ ክኸወን ኣብ ትሕቲ ተገሊፁ ብዘሎ ዕለት ፈርሚዶ የቕምጥ፡፡

ዝተፈረመሉ ቦታ – ኣብ ናጎያ ብዒስራን ትሽኣተን ጥቅምቲ ክልተሽሕን ኣሰርተን፣

ተወሳኪ ሚዳእታታት

ገንዘብን ገንዘብ ዘይኾኑ ረብሓታት

1. ገንዘብ ዝምልከቱ ረብሓታት ከምዝስዕብ ይቀርቡ፡፡ ብዚኣቶም ጥራሕ ኣይወሰንን፣

   ሀ. ናይ ተበፃሕነት ክፍሊት/ ብዝኣከብዎን ብዘምፁእዎን ማስረት
   ለ. ኣድ ብኣድ ዝዋሃብ ክፍሊት
   ሐ. ኮንትራክተር ዝዋሃቡ ክፍሊታት
   መ. ንባዓል ስልጣን ዝክፈል ክፍሊት
   ሠ. ንንግዲ ፍቃድ ዝክፈል ክፍሊት
   ረ. ፍሉይ ዝኾነ ክፍሊት – ንብዝሃ ሕይወት ቀፃሊነትን ምሕላወን ዝግበሩ ናይ ገንዘብ ደገፋት
   ሰ. ደመወዝን ዝሚፁ ናይ ስምምዕ ቃላት ዝምልከት ክፍሊት
   ሸ. ንፅንዓት ተብሒሉ ዝግበር ሃገዝ
   ቀ. ናይ ሓባር ፈተነ ንምግባር ዝዋሃብ ሃገዝ
   በ. ብሓባር ዝወነኑ ናይ ፍልጠት ማሳላት ዝምልከት ክፍሊት

2. ገንዘብ ዘይኾኑ ረብሓታት ከምዝስዕቡ ይቀርቡ፡፡ ብዚኣቶም ጥራሕ ግን ኣይወሰንን

   ሀ. ፅንዓት ምክፋልን ናይ ዕብየት ወፅኢታት ምክፋል፣
   ለ. ምትሕግጋዝ፣ ምትሕብባርን ኣብ ሳይንሳዊ ፃንኢታት እጃምካ ምውፋይ፡፡ ኣብ ዕብየት ኘሮግራም ብፍላይ ኣብ ባዮ ቴክኖሎጂታት ናይ ፅንዓት ተግባራት ብምካተፍ ናይ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ቀፃሊነት ክሕልዎም ምግባር፡፡
   ሐ. ኣብ ምህርቲ ዕብየት ተሳታፋይ ምኳን፣
   መ. ኣብ ትምህርቲን ስልጠናን ምትሕግጋዝ፣ ምትሕብባርን እጃምካ ምውፋይን፣
   ሠ. ንዘረመላዊ ሃፍቲታትን ንዳታ ቤዝ ዝምልከቱ ስራሕቲ ንክሰርሑ ኩነታት ምምቻራይን ኣድካ ኣእቲካ ምስራሕን፡፡
   ረ. ንዘረመላዊ ሃፍቲታት ንዘቅርቡ ሰባት ፍልጠት ምትሕልላፍ ፍትሓዊን ብዝምችው መንገዲ ገይርካ ቴክኖሎጂ ምትሕልላፍ እዋናዊን ተመራፂ ብዝኾነ መንገዲ ብፍላይ ፍልጠትን ቴክኖሎጂን ንዘረመላዊ ሃፍቲታት ክጠቅሙ ጌይርካ ትምሕርቲ ምሃብ ብተወሳኺውን ባዮቴክኖሎጂ ወይከዓ ንብዝሃ ሕይወት ቀፃላይነት ብዘለዎ

ማንገዲ ንረብሓምዋዓልን ንምሕላወን ዝጠቀሙ ፍልጠታት ምማሃርን ምትሕልላፍን ኣገዳሲ ዩ፡፡

ሰ. ንቴክኖሎጂ ምትሕልላፍ ዝረድኡ ዓቅሚ ህንፀት ምጥንካር

ሸ. ትካላዊ ዓቅሚ ህንፀት ምትግባር

ቀ. ናይ ሰብን መካርሐሃፍቲታት ንምምሕዳርን ናይ ተበፃሐነት መምርሒታት ንክፍፀሙ ዘሕግዙ ዓቅሚታት ንክፍጠሩ ምጥንካር፣

በ. ምስ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ዘቅርቡ ሃገራት ማሉእ ተሳታፋይነት ክነብሮም ምግባር፡፡

ተ. ንብዝሐሕይወት ቀፃላይነት ብዘለዎ ማንገዲ ናብ ረብሓምዋዓልን ምሕላወን ዘረድኡ ሳይንሳዊ ሚዳእታታት ተበፃሐነት ክነብሮም ምግባር፡፡ ናይ ባዮሎጂካልን ናይ ተክኖሚክ ፃንኢታት ክግበሩ ምትብባእ፡፡

ቸ. ናይ ሃገር ኢኮኖሚ ከኣቢ እጃምካ ምውፋይ

ኀ. ቅድሚት ንዘድልዩ ሃገራት ፅንዓት ምግባር ንኣብነት ጥዕናን ናይ ምግቢ ወሕስናን ቅድሚት ዝሰርኡ ሃገራት ዮም፡ ዘረመላዊ ሃፍቲታት ዘቅርቡ ሃገራት ብመጀመርያ ናይ ወሽጢ ሃገሮም ድሌት ንምማላእ ክንቀሳቀሱ ይግባእ፡፡

ነ. ትካላዊን ማዋዊን ዝምድና ክብገስ ዝግብኦ ካብ ተበፃሐነትን ካብ ረብሓ ምምቃል ስምምዕን ካብ ምትሕብባር ተግባራት ዩ፣

ኘ. ምግቢን ናይ ማንባብሮ ወሕስና ረብሓታት

አ. ማሕበራዊ ኣፍልጦ

ከ. ብሓባር ዝወነኑ ናይ ፍልጠት ማሳላት ዝምልከት ረብሓ

ዓለምለኸ ወረቐት ኤስኤፍኣይ ኣለዎ (ቀፃላይነት ዘለዎ ናይዱር ምትብባእ) ናይ ምእባይ ሰንሰለት ሰርተፊኬት ኣብ ኩሉ ርሕቀት ይርከብ፡ እዚ ድማ ዘረጋግፆ ነገር እቲ ወረቀት ዝተፅሓፈሉ ዋና ምኽንያት ቀፃላይነት ዘለዎ ናይ ከባብያዊ ኣድላይተግባራትንምክራሕ ዩ፡፡ ብምኻኑወን ሜይን ኣየርን ፅሩያት ኽኾኑ ይግባእ፡፡ ብዝሃ ሕይወት ቀፃላይነቱ ክረጋገፅ ይግባእ፣ ደናት ንሓዋሩ እንዳተወድኡ ዮም፡ እዚ ወረቀት እዚ ካብተጠቀምቲ 10 ሚኢታዊ ዝሓዘ ዩ፡፡

ኣብ ሰርቬሌ ሕታሞ ታሓቲሙ
ጥሪ 2011ክም.ኤ.ኣ.
ኣስቢን 92-9225-3050